

VARSAN AJO-OPETUS

Video-oppimateriaalin tuottaminen

**Tiina Heikkinen
Lea Sinkkonen**

Opinnäytetyö

Agrologi (AMK)

Savonia
ammattikorkeakoulu

Koulutusala Maaseutuala	
Koulutusohjelma Maaseutuelinkeinojen koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Tiina Heikkinen, Lea Sinkkonen	
Työn nimi Varsan ajo-opetus	
Päiväys 15.3.2010	Sivumäärä/Liitteet 38/7+DVD
Ohjaaja(t) Katriina Lehtimäki, Pirjo Suhonen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ravivalmentajat Ry, Jukka- Pekka Kauhanen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Varsa opetetaan ajolle sen ollessa noin puolitoistavuotias. Ennen ajo-opetusta varsa totutetaan riimuun, talutukseen, jalkojen nostamiseen ja seisomaan kiinnisidottuna. Ajo-opetus toteutetaan vaiheittain ja se kestää varsasta riippuen kuukaudesta puoleentoista kuukauteen. Ensimmäiseksi varsa totutetaan valjaisiin ja suitsiin seisottamalla sitä valjaat päällä. Tämän jälkeen varsaa ajetaan takaa pitkällä ajo-ohjilla niin, että avustajat taluttavat varsaa molemmilta puolilta. Kun varsaa kulkee nätisti takaa ajossa, laitetaan sen perään kärryt. Varsan tottuessa kärryihin voi toinen avustaja jäädä pois ja toinen istua kärryille valmentajan viereen. Tällöin voidaan aloittaa hölkkäharjoitukset. Aluksi harjoitukset ovat lyhyitä ja niiden kesto pidennetään vähitellen varsan kunnan kehittyessä. Tapaturmien ehkäisemiseksi avustajaa kannattaa käyttää mahdollisimman pitkään.</p> <p>Opinnäytetyön tuotoksena on syntynyt varsan ajo-opetuksesta kertova opetusvideo. Video on kuvattu Ylä- Savon ammattiopistolla Hingunniemessä ja valmentajana videolla esiintyy Timo Vääränen. Video sisältää 15 minuutin pituisen opetusosion sekä Jukka-Pekka Kauhanen, Tero Mäenpään ja Håkan Wahlmanin haastattelut. Opinnäytetyö koostuu kirjallisesta osiosta, jossa kerrotaan videon kuvaamisesta ja editoinnista sekä yksityiskohtaisempaa tietoa varsan ajo-opetuksesta.</p>	
Avainsanat Varsa, ajo-opetus, opetusvideo	
DVD julkaistaan Savonia ammattikorkeakoulun julkaisusarjassa	

Field of Study Natural Recourses and the Enviroment	
Degree Programme Agriculture and Rural Developement	
Author(s) Tiina Heikkinen and Lea Sinkkonen	
Title of Thesis Foal training to carriage drive	
Date 15.03.2010	Pages/Appendices 38/7
Supervisor(s) Katriina Lehtimäki and Pirjo Suhonen	
Project/Partners Finnish Trotting Trainers Associate, Jukka-Pekka Kauhanen	
<p>Abstract</p> <p>A foal's training starts when it is about year and a half old. Before training the foal is familiarized with the head collar, walking with a leash, lifting it's legs and standing whilst tied. A foal's training for carriage driving is carried out in stages and it's duration, depending on the foal, lasts from a month to one and a half months. At first the foal needs to get familiar with the harness and bridle. After this the foal needs to learn to walk with long reins, so that the helpers walk with the foal from both sides. These exercises are carried out without the sulky. The foal needs to learn to turn to both sides. When these exercises are going you can start to practice with the sulky. When the walks and turns begin to go well with the sulky the other helper can drop out and the other sit by the side of the trainer in the sulky. In the beginning all exercises are short, the time gradually increased as the foal develops. In order to prevent accidents an assistant should be used as long as possible.</p> <p>As an output of this thesis an educational video telling about a foal's carriage driving was produced. The video was filmed in Upper Savo's vocational school in Hingunniemi with Timo Vääränen appearing as the trainer in the video. The video includes a 15 minutes part on foal training tfor carriage driving as well as interviews with Jukka-Pekka Kauhanen, Tero Mäenpää and Håkan Wahlman. Thesis is comprised of literary work, which tells of the filming and editing of the video photography as well as more detailed information on a foal's training for carriage driving.</p>	
Keywords foal, educational video, training to carriage drive	
DVD will be published in Savonia University of applied science's serial publication	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2. Varsan opetus	6
2.1 Alkeisopetus	6
2.2 Varusteet	8
2.3 Kengitys ja kavioiden hoito.....	9
2.4 Ajo-opetus	11
2.4.1 Valjastus	11
2.4.2 Takaa-ajo	12
2.4.3 Kärryjen laittaminen	13
2.4.4 Kärryillä ajaminen	15
2.4.5 Valmennuksen aloittaminen	16
2.4.6 Ratsun ajo-opetus.....	18
3. Kuvaamisen ja editoinnin perusteet.....	19
3.1 Kameran liike	19
3.1.1 Panerointi ja tiltaus	19
3.1.2 Kamera-ajo	21
3.1.3 Zoomaus	22
3.2 Kuvanrajaus ja sommittelu.....	22
3.3 Kuvakulmat	25
3.4 Äänet ja musiikki.....	25
3.5 Editointi.....	26
4. Opetusvideon toteuttaminen	27
4.1 Tiedon hankinta	27
4.2 Videon sisältö	27
4.3 Videon kuvaaminen	28
4.4 Videon editointi ja musiikki	31
4.5 Videon testaus	32
4.6 Tekijänoikeudet ja kustannukset	34

5 POHDINTA

LÄHTEET

LIITTEET

- Liite 1 Kyselylomake opiskelijoille
- Liite 2 Kuvakäsikirjoitus
- Liite 3 Videon selostus
- Liite 4 Haastattelu kysymykset
- Liite 5 Jukka- Kemiläisen haastattelu
- Liite 6 Videon koontidiat
- Liite 7 Videon kannet

1 JOHDANTO

Hevosmäärä on jatkuvassa kasvussa ja tällä hetkellä Suomessa on hevosia noin 75 000, kun vielä kaksikymmentä vuotta sitten niitä oli noin 38 000. Vuosittain Suomessa syntyy noin 4000 varsaa. Hevosmäärän kasvun myötä myös harrastajien määrä on lisääntynyt. Harrasteravivalmentajia on rekisteröitynä Suomen Hippokseen yli 7000. (Hippos 2008.).

Yhteiskunta on kaupunkilaistunut ja hevonen on monelle jopa ainut kytkös maaseutuun. Nykyaikana ihmisillä on myös rahaa ja aikaa hevosharrastukseen. Monet haluavat muuttaa maalle, pitää hevosia ja jopa kasvattaa muutama oma varsa. Ensimmäisen hevosen omistajalla ei välttämättä ole kovinkaan paljoa tietoa ja ammattitaitoa varsan opetukseen. Tällaisille ihmisille tiedon tulee olla saatavilla helposti. Niissäkin tapauksissa, joissa omistajat vievät varsansa ammattilaisille opetukseen, olisi heidän hyvä tietää ajo-opetuksen perusteista.

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö koostuu kirjallisesta raportista ja sen pohjalta kuvattua varsan ajo-opetus DVD- tallenteesta. Kirjallisessa osassa olemme käyttäneet lähteinä saatavilla olevaa kirjallisuutta, muutamia lehtiartikkeleita sekä ammattivalmentajien haastatteluita. Työssä kerrotaan vaiheittain, miten varsan ajo-opetus toteutetaan alkaen varsan alkeisopetuksesta ja päättyen valmennuksen aloittamiseen.

Koska kuvasimme aiheesta opetusvideon, on työssämme kerrottu myös kuvaamisen ja editoinnin teoriaa. Työssämme on kerrottu kuvaamisesta niin, että vasta-alkajakin saisi siitä vinkkejä esimerkiksi oman kotivideon tuottamiseen. Hyvä kuvakerronta ei synny itsestään ja videosta saadaan mielenkiintoisempi, jos hallitaan hieman kuvausteknillisiä seikkoja. Kuvan sommittelu, maltilliset kameran liikkeet sekä vakaa kuvausväski antavat kuvalle paljon ryhtiä. Huolella suunniteltu ja monipuolisesti kuvattu materiaali on helpompi leikata editointivaiheessa. Musiikin ja kertojan käytöllä luodaan lisätunnelmaa teokselle ja tehostetaan kuvaa.

2 VARSAN OPETUS

2.1 Varsan alkeisopetus

Varsan koulutus aloitetaan heti sen syntymän jälkeen. Ensimmäisinä päivinä se totutetaan riimuun. Riimu pujotetaan varsan päähän takaapäin niin että varsan kaula on pujottajan kainalossa. Jotta varsa pysyisi paikoillaan, tuetaan sen takapäätä esimerkiksi seinää tai emää vasten. Riimu tulee pujottaa rauhallisesti, vaikka varsa vastustelisikin. Aluksi riimua pidetään varsan päässä vain lyhyitä aikoja kerrallaan. Riimuun totutteluvaiheessa on tärkeää seurata varsaa, koska se voi yrittää saada riimua pois esimerkiksi takajaloillaan ja takertua siihen. (Leppänen 2000.)

Varsaa talutetaan riimunarusta säännöllisesti. Ensimmäisillä talutuskerroilla emää talutetaan edellä, koska varsa mielellään seuraa sitä. Talutettaessa pidetään vasemmalla kädellä kiinni riimusta ja riimunarusta ja oikealla kädellä varsan hännästä tai takapuolelta. Kun kiinnipito-ote on lähellä varsaa, sen hallinta on helpompaa. Pitkässä talutusnarussa varsa alkaa helposti hangoitella vastaan. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989.)

Varsan tulee oppia seisomaan rauhallisesti kiinnisidottuna. Harjoittelu on hyvä aloittaa omassa karsinassa emän vierellä. Ensimmäisillä kerroilla riimunaru pujotetaan vain esimerkiksi karsinan kalterin ympäri ja avustaja pitää kiinni riimunarusta. Mikäli varsa alkaa vastustella avustaja voi hieman antaa löysää, vaikka pitääkin jämäkästi kiinni narusta. (Kaimio 2004, 517- 518.)

Seuraavaksi varsa opetetaan seisomaan käytävällä molemmilta puolilta kiinnisidottuna. Tällöin varsa sidotaan aluksi vain toiselta puolelta kiinni, avustajan pitäessä kiinni toiselta puolelta (KUVA 1). (Kaimio 2004, 518.)

Varsan ollessa muutaman viikon ikäinen se totutetaan harjaukseen ja jalkojen nosteluun. Varsaa harjataan pehmeällä harjalla joka puolelta. Jalkojen noston harjoittelu aloitetaan niiden sivelyllä. Kun varsa antaa sen tehdä vastustelematta, nostetaan jalka varovasti ilmaan. Muutaman harjoituskerran jälkeen kavion pohjia koputellaan esi-

merkiksi puunuijalla tai kaviokoukulla. Näin varsa tottuu kavioiden koputteluun ja kengitysääniin. Kaikkia neljää jalkaa tulee nostella päivittäin, jotta varsa tottuisi siihen nopeasti. Kolmen jalan varassa seisominen on varsalle aluksi vaikeaa, mutta pikku hiljaa harjoitusten pidentyessä varsa löytää tasapainonsa ja jalvoja voi pitää kerrallaan kauemmin ilmassa. Varsaa, jonka jalvoja on säännöllisesti nosteltu, on kengittäjänkin helpompi työstää, kun ensimmäinen kavioiden vuolu tulee ajankohtaiseksi. (Kaimio 2004, 318- 319; Breningstall.)

KUVA 1. Varsa seisoo rauhassa harjattavana. (Heikkinen 2009)

On tärkeää että kaikki opetusvaiheet tehdään rauhallisesti ja turvallisesti. Varsa ei saa missään opetusvaiheessa päästä irti eikä saada epämiellyttäviä kokemuksia. Varsan pitää oppia kunnioittamaan eikä pelkäämään ihmistä. (Leppänen 2000.)

Kasvava varsa tarvitsee paljon liikuntaa sekä leikkitoverien seuraa, jotta siitä kehittyy terve ja kestävä hevonen. Liikunta vahvistaa luustoa, niveliä ja jänteitä. Liikunnan puute ja ylipaino puolestaan altistavat varsan kasvuhäiriöille. Varsan pitäisi saada ulkoilla isossa tarhassa 8-10 tuntia päivässä. Toverit pitävät huolen liikunnan saannista ja opettavat varsalle sosiaalista käyttäytymistä. Leikkiminen kehittää myös varsan koordinaatiota ja pitää mielen virkeänä. (Kaimio 2004,46; Hurme-Leikkonen 2009.)

2.2 Varusteet

Opetusvaiheessa varsalla käytetään normaaleja siloja, jotka on varustettu häntä- ja rintaremmillä. Samoin suitsina ovat normaalit ravisuitset, joihin on lisätty obersekki leukalenkilä. Sekki tukee varsan päätä ja estää sen painamisen alas. Opetusvaiheessa sekki hillitsee varsan mahdollista niskurointia ja myöhemmässä vaiheessa se on tärkeä ravin sujumisen kannalta. Varsaa opetettaessa on hyvä käyttää nahkapäällysteistä nivelkuolainta, koska se on hellä eikä riko varsan suupieliä. Jotkut varsan opettajat käyttävät suitsissa myös silmälappuja, yleisimmin kokolappuja. Kuvassa 2 on varsalla käytettäviä varusteita. Varsan korvat suljetaan aluksi esimerkiksi pumpulilla, ettei varsa hermostu tai säikähdä ympäriltä kuuluvia ääniä. Ajo-ohjien pitää olla riittävän pitkät etenkin takaa-ajo vaiheessa, jotta ajaja ei ole varsan potketaisyydellä. Avustajien liinojen tulee olla noin viisi metriä pitkät. Tällöin varsa pysyy paremmin hallinnassa kuin jos avustajat pitäisivät kiinni tavallisista riimunaruista. (Korpi 2003.)

KUVA 2. Vasemmalta ylhäältä alkaen: silat, nahkapäällysteiset nivelkuolaimet, obersekki leukalenkilä, kokolaput. (Sinkkonen 2009)

KUVA 3. Hevonen valjastettuna. A) korvapumpulit, B) kokolaput, C) obersekin takaosa, D) pikalukko, E) hiittikärryt, F) rintaremmi, G) polvisuojat, H) etusäärisuojat, I) ajo-ohjat ja J) obersekin etuosa (Heikkinen 2009)

Ajo-opetuksessa voidaan käyttää joko hiittikärryjä tai kevyitä koppelikärryjä. Hiittikärryt ovat yhden ihmisen istuttavat, kun taas koppelikärryihin mahtuu avustajakin hyvin istumaan. Hiittikärryt ovat kuitenkin kevyemmät, joten niitä useimmin myös käytetään. Potkuremmi on ehdoton varuste, kun varsalla ajetaan ensimmäisiä kertoja kärryt perässä. Se hillitsee varsan potkuja ja pukittelua ja estää sitä saamasta jalkaa aisan yli. Varsan takajalat suojataan esimerkiksi pinteileillä ja säärisuojilla hölkänajon alkaessa. Kaikki varsat kopsivat jossain vaiheessa jalkoihinsa ja on tärkeää, ettei varsa saa haavoja tai lyöntejä. Hevonen alkaa helposti pelätä ravaamista ja lyhentämään askelta tai suuntaamaan jalan väärin. (Korpi 2004; Sylvester 2005.)

2.3 Kengitys ja kavioiden hoito

Varsan kaviot tarkastetaan ensimmäisen kerran sen ollessa kahden viikon ikäinen. Tällöin kavion kantoja alennetaan sen verran, että säde joutuu kantamaan osan ruumiin painosta ja poistetaan varsakavion jäänteitä. Näin kavio lähtee kasvamaan oikeaan muotoon heti alusta lähtien. Samalla voidaan puuttua mahdollisiin jalkojen vir-

heasentoihin tai epäsäännöllisiin kavion muotoihin. Varsan jalkojen tulisi edestäpäin katsottuna osoittaa suoraan eteenpäin. Korjaukset poikkeustapauksissa tulee tehdä viimeistään varsan ollessa kuukauden ikäinen, koska luusto on silloin notkeampaa ja oikeaa paremmin. Yli puolen vuoden ikäiselle varsalle oikaisu onnistuu huomattavasti harvemmin. (Fabritius 1954,159- 160; Kemiläinen 2009; Breningstall.)

KUVA 4. Kengittäjä hoitaa varsan kavioita. (Heikkinen 2009)

Kaviot kehittyvät parhaiten, kun varsa saa liikkua vapaasti kuivalla kivettömällä alustalla, mieluiten laitumella. Luonnollisissa olosuhteissa varsan kaviot kuluvat ja kasvavat samassa suhteessa. Kaviot pitää kuitenkin tarkastaa kuukauden välein ja vuolla tarpeen mukaan. (Fabritius 1954,159- 160.)

Kengittäminen estää varsan kavion kasvamista, jonka vuoksi sen annetaan olla kengittä mahdollisimman kauan. Varsa voisi olla ilman kenkiä kaksivuotiaaksi asti, jos sen kaviot kestävät. Yleensä varsan kaviot kuitenkin kuluvat helposti, joten ensimmäinen kengitys tehdään melko pian opetuksen alkamisesta. Kaviot voivat kulua nopeastikin liian pieniksi ja aiheuttaa varsalle liikevaikeuksia ja kipeytymistä. (Kauhanen 2009; Fabritius 1954, 160.)

Varsa kengitetään ensimmäisellä kerralla suhteellisen painavaan ja leveään teräskengään. Varsan kaviot ovat vielä tällöin niin pienet, ettei kapean mallisen kengän paino riitä. Leveä kenkä myös tukee ja suojaa kaviota. Paino ei ole haitaksi varsalle, vaan se varmentaa ravia. Etenkin etupää vaatii yleensä painavan kengän, jotta varsan ravi löytyy. Vauhtien lisääntyessä kenkien painoa on vara pienentää. Kengittäjä Jukka Kemiläisen haastattelu on luettavissa kokonaisuudessaan liitteessä 5. (Kauhanen 2009; Kemiläinen 2009.)

2.4 Ajo-opetus

Varsan ajo-opetus aloitetaan sen ollessa yksivuotias. Varsan valmiuksista riippuen se opetetaan joko keväällä tai syksyllä. Keväällä opetetut varsat pääsevät vielä kesäksi laitumelle kasvamaan ja sulattelemaan oppimaansa. Vaikka varsalla olisi ajettu jo yksin ennen kesälaitumelle menoa, on ensimmäisillä ajokerroilla loman jälkeen hyvä käyttää avustajaa. Varsaa voi myös ajaa kerran takaa ennen kärryjen perään laittamista. Varsat usein unohtavat asioita laitumella, joten oppeja on hyvä kerrata ennen varsinaisen valmennuksen aloittamista. Jos varsa opetetaan syksyllä, on opetus hyvä aloittaa heti seuraavana päivänä varsan saavuttua kesälaitumelta. Tällöin se on yleensä rauhallisempi ja helpompi opettaa. Ajo- opetusvaihe kestää yleensä kuukaudesta puoleentoista kuukauteen varsasta riippuen. (Mäenpää 2009; Pesu 2008, 14.)

2.4.1 Valjastus

Varsa valjastetaan ensimmäiset kerrat kahdelta puolen kiinni sidottuna niin, että avustaja pitää narusta kiinni toiselta puolelta. Vaikka varsa on jo aiemmin tottunut kiinnioloon, saattaa se silti ensimmäisillä valjastuskerroilla hermostua. Tällöin avustaja voi ongelmatilanteessa antaa löysää toisesta narusta. (Leppänen 2004; Ravihevosen koulutuksen ABC 1989.)

Silat asetetaan varsan selkään rauhallisesti ja mahavyö kiristetään. Mahavyö jätetään hieman normaalia löysemmälle, kuitenkin niin, että silat pysyvät jämakästi paikoillaan. Rintaremmi sovitetaan oikealle kohdalle. Häntäremmin laitossa tulee olla varo-

vainen, sillä varsa saattaa ensimmäisillä kerroilla potkia. Häntäremmi jätetään myös hieman normaalia löysemmälle, mutta se ei saa jäädä roikkumaan. On tärkeää ettei häntäjouhia jää remmin alle hiertämään. Valjaiden alaremmit pyöritetään aisalengkien ympäri niin, että aisalengkit pysyvät paikoillaan. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989, Boring 2005, 16- 17.)

Suitset ja obersekki laitetaan riimun alle. Näin avustajien liinat, jotka kiinnitetään riimun, eivät häiritse ohjasapuja. Obersekki säädetään hieman yli kaulan pituiseksi. Sekin tulee olla niin pitkä, ettei sitä kiinnitettäessä tarvitse nostaa varsan päätä. Mikäli obersekki on liian kireä, varsa tuntee olonsa epämukavaksi. Se saattaa pysähtyä ja kieltäytyä lähtemästä eteenpäin. Ohjat pujotetaan aisalengkien läpi, rintaremmien alta ja kiinnitetään kuolainrenkaisiin. Ohjien loppupää pujotetaan ohjasrenkaan läpi. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Boring 2005, 17- 21.)

Varsaa on hyvä seisottaa käytävällä muutamia kertoja valjastettuna ja totutella valjaisiin. Varsan voi myös laittaa silojen kanssa kävelykoneeseen tai tarhaan, jolloin se voi rauhassa opetella liikkumaan silat selässään. Jos varsa jätetään silojen kanssa yksin, pitää siloista poistaa kaikki ylimääräiset remmit vahinkojen välttämiseksi. (Boring 2005, 20.)

2.4.2 Takaa-ajaminen

Takaa-ajoharjoittelu tehdään aukealla ja rauhallisella paikalla. Ajoon lähdetään aina kahden avustajan kanssa. Avustajat ohjaavat varsaa liinon avulla ja hillitsevät varsan mahdollista kiemurtelua ja hyppimistä. Aluksi varsa ei ymmärrä ohjasapuja, joten ne täytyy sille opettaa. Kun avustajat ohjaavat varsaa, ohjastaja antaa samanaikaisesti ohjas- ja ääniapuja. Näin varsa pikkuhiljaa oppii niiden merkityksen. Ohjastaja käyttää piiskaa vain tarvittaessa ja pieniin merkinantoihin, esimerkiksi käskiessä varsaa eteenpäin. On tärkeää että opetusvaiheessa ohjasote pidetään kevyenä. Liian kova ohjasote tekee varsasta kovasuisen ja myöhemmin vaikeasti ajettavan. Avustajat pitävät kiinni liinoista ja kulkevat muutaman metrin päässä, varsan lapojen kohdalla. Näin varsa totuttelee kulkemaan valjaissa itsenäisesti. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Boring 2005, 23- 26.)

KUVA5. Takaa-ajo. (Heikkinen 2009)

Jokaisella ajokerralla varsaa käännetään molempiin suuntiin. Näin se oppii kääntymään ja samalla tottuu aisoihin kun ne kääntyessä osuvat kylkiin. Ohjastajan merkistä avustaja lähtee kääntämään varsaa narusta haluttuun suuntaan. Samanaikaisesti ohjastaja kääntää varsaa rauhallisesti ohjasta. Kääntymiseen tarvitaan paljon tilaa, jottei käännöksestä tule liian jyrkkä. (Boring 2005, 23- 26.)

Ajoharjoittelua tulee tehdä säännöllisesti neljästä kuuteen kertaan viikossa. Aluksi harjoitukset ovat lyhyitä, noin 10- 15 minuuttia kerrallaan, ettei varsa väsy eikä kyllästy. Varsaa pitää opettaa aina kärsivällisesti ja rauhallisesti. Se saattaa ensimmäisillä kerroilla ihmetellä valjaita ja ohjia. Tällaisissa tilanteissa varsaa ei saa moittia, vaan jatkaa rauhallisesti eteenpäin. Varsalta ei myöskään saa vaatia ensimmäisillä kerroilla liikaa. Aluksi tärkeintä on, että varsa kulkee suorassa ja liikkuu eteenpäin. (Boring 2005, 23- 26.)

2.4.3 Kärkyjen laittaminen

Se, kuinka monta kertaa perästä ajoa pitää harjoitella ennen kärkyjen perään laittamista, on hyvin varsakohtaista. Varsalle laitetaan kärkyt perään vasta, kun se toimii takaajossa moitteettomasti ja osaa pysähtymisen, liikkeellelähdon, seisomisen ja kääntymisen. Kiirettä ei kannata pitää, koska hätiköinti johtaa usein vain ongelmiin tulevaisuudessa. Yleensä varsalle voi laittaa kärkyt perään noin viiden harjoituskerran jälkeen. (Boring 2005, 27.)

Kun varsa valjastetaan kärkyjen eteen, varustetaan se samalla tavalla kuin aiemminkin. Tässäkin vaiheessa on hyvä olla kaksi avustajaa. Kun varsalle laitetaan ensimmäisiä kertoja kärkyt perään, se saattaa olla hankala. Avustajat ovat omilla puolillaan pidellen riimunnaruista kiinni lähellä varsaa. Ensimmäisillä kerroilla kärkyjen kiinnityksen tulee sujua ripeästi, jotta varsan ei tarvitse seisoa kovin kauaa paikoillaan. Pikalukkovaljaat ovatkin oivallinen keksintö varsan opetusta ajatellen. Erityisen tärkeää on, etteivät kärkyjen aisat osu varsaan, kun niitä tuodaan takaapäin. Kärkyjen aisat nostetaan riittävästi ylös ja lasketaan vasta kun varsa on niiden välissä. Näin aisat eivät osu varsan takaosaan vaikka se liikkuisikin. Sitten sidotaan aisaremmat tai lukitaan pikalukko. Kärkyt kiinnitetään mahdollisimman ylös, jotta varsa ei saisi takajalkaansa aisan yli. Varsaa opetettaessa tulee aina käyttää pukittelua ja potkimista hillitsevää potkuremmiä. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Boring 2005, 27.)

KUVA 6. Nailonpotkuremmi kiinnitettynä kumiremmeillä. (Sinkkonen 2010)

2.4.4 Kärriyllä ajaminen

Kun yksivuotiasta ajetaan ensimmäisiä kertoja, on tärkeää, että harjoittelu tapahtuu rauhallisessa ympäristössä. Jos ajoharjoittelu tapahtuu radalla, ei siellä saisi olla samaan aikaan paljon muita hevosia. Liikkeelle lähettäessä varsaa kehoitetaan liikkeelle ääniavuin ja samalla sille kiinnitetään obersekki. Avustajat kävelevät edelleen varsan rinnalla ja jättäytyvät hiljalleen sen sivuille. Tulee muistaa, että vaikka varsan takaa-ajo sujui hyvin, niin kärriyt ovat sille uusi asia. Ne saattavat pelottaa ja varsa voi hermostua. Se voi hyppiä pystyyn tai yrittää ryöstäytyä eteenpäin, jolloin avustajien kanssa varsa pysäytetään ja rauhoitetaan puhumalla. Vaikka hyppimistä saattaa kestää pitkäänkin, pitää pysyä maltillisena eikä varsaa saa kurittaa. Hetkenpästä varsa rauhoittuu huomattavasti, ettei kärriystä ole vaaraa. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Boring 2005, 29.)

KUVA 7. Kärryillä ajaminen. (Heikkinen 2009)

Kun varsa on oppinut kulkemaan kärryjen edessä, voi ohjastaja mennä varovasti kärryille. Ohjastajan on kuitenkin tarvittaessa päästävä kärryiltä nopeasti pois esimerkiksi varsan alkaessa potkimaan. Opetusvaiheessa varsa voi myös joskus heittäytyä jopa maaten kun kärryt ovat perässä. Tällaisessa tilanteessa pitää vain rauhallisesti odotella, että varsa nousee itse ylös. Varsan mennessä maaten jotkut valmentajat istuvat varsan kaulan päälle joksikin aikaa, niin ettei varsa pääse heti halutessaan ylös. Näin varsa kokee maaten menon epämukavaksi ja lopettaa sen. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989.)

Aluksi kääntymisistä kärryt perässä pitää tehdä varsalle helppoja. Ne tehdään mahdollisimman laajassa kaaressa, jotta aisanpäät eivät painautuisi varsan kaulaan. Jos varsaa käännetään jyrkästi, varsa vain vastustaa sitä, eikä välttämättä opi koskaan kääntymään oikein. Pikalukkokärryissä aisanpäät on katkaistu, mikä helpottaa tätä ongelmaa. Kääntymisissä ohjastaja kääntää ohjasavuilla ja tarvittaessa avustajat auttavat kääntymistä riimunaruista. Kääntymistä harjoitellaan molempiin suuntiin tasapuolisesti. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989., Boring. 2005.)

Harjoituksia kärryjen ja kahden avustajan kanssa jatketaan niin pitkään, kunnes varsa on siihen tottunut eikä enää vastustele. Kun varsa on tottunut kärryihin, riittää yksi avustaja. Yleensä tähän menee kolmesta viiteen harjoituskertaa. Avustaja jättäytyy

vähitellen aina vaan taaemmaksi ja ajon jo sujuessa, voi avustajakin nousta rattaille valmentajan viereen. Avustajaa tulee käyttää mahdollisimman pitkään tapaturmien ehkäisemiseksi. Avustaja on tarpeen silloin, jos varsa säikkyy tai pysähtelee tarpeettomasti. Aluksi ajetaan kerrallaan kahdesta kolmeen kilometriä viidestä kuuteen kertaan viikossa. Tässä vaiheessa varsalla jo ajetaan lyhyitä ravipätkiä. Ravin tulee olla reipasta ja sujuvaa koska varsat lyövät usein etujaloilla takajalkoihinsa hitaassa hölkässä. Säännöllisyys ja kertaukset ovat oppimisen edellytykset. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Kauhanen 2001.)

2.4.5 Valmennuksen aloittaminen

Valmennuksen alkaessa ajolenkkejä vähennetään ja niiden pituutta lisätään. Varsalla ajetaan neljä kertaa viikossa noin seitsemän kilometriä kerrallaan. Valmennuksen alussa tärkein tavoite on parantaa varsan koordinaatiota. Varsalla tulee ajaa aina reipasta ravia monestakin syystä: se keskittyy ja ottaa työnsä vakavasti, ei lyö jalkoihinsa, oppii ravaamaan ja kunto kasvaa nopeammin. Lisäksi vauhtileikkely eli spurttailu kehittää hyvin varsan koordinaatiota, joten sitä kannattaa lisätä harjoituksiin kunnon kehittyessä. (Kauhanen 2001; Nieminen 2003; Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Sylvester 2005.)

Varsan kulkemista kärryjen edessä pitää seurata ja mahdollisesti ilmeneviin ongelmiin täytyy puuttua heti. Jos varsa alkaa kulkea vinossa esimerkiksi vain kävellessä, laiteetaan sille joko puoli- tai kokolaput. Laput myös auttavat varsaa usein löytämään oikean ravirytmän. Pääaisaa varsalla ei saa käyttää. (Nieminen 2003.)

Nuoria hevosia kannattaa ajaa ryhmässä toisten samassa vaiheessa olevien varsojen kanssa. Jos tallissa ei ole yhtään saman ikäistä varsaa, voi sitä ajaa vanhemman hevosen kanssa. Hevoset ovat sosiaalisia eläimiä ja viihtyvät yhdessä. Ne ovat paljon iloisempia, keskittyvät ja oppivat paremmin, kun saavat työskennellä yhdessä. Samalla varsat myös tottuvat kulkemaan toisen hevosen edellä, perässä sekä rinnalla. Kaveriin tottunut hevonen ei myöhemmin kilpailutilanteessakaan ihmettele muita, vaan keskittyy omaan suoritukseensa. (Ravihevosen koulutuksen ABC 1989; Boring 2005, 34-35.)

KUVA8. Varsojen ajoa ryhmässä. (Heikkinen 2009)

2.4.6 Ratsun ajo-opetus

Ratsut voidaan myös opettaa ajolle, sillä se tuo vaihtelua ratsun elämään ja kehittää hevosen takaosaa eri tavalla kuin pelkkä ratsastus. Ratsu tarvitsee takaosaansa ponnistamiseen, joten sinne halutaan kehittää paljon voimaa. Tällöin ratso jaksaa ponnistaa ja koota itsensä paremmin. Ajaminen kehittää eri lihasryhmiä eri tavalla, kuin pelkkä ratsastaminen. Näin lihakset saavat ajoharjoituksista monipuolisempaa harjoitetta ja niistä kasvaa silloin vahvemmat. Ratsun kanssa työskentely voidaan ajo-opetuksen myötä aloittaa normaalia aikaisemmin, sillä yleensä ratsun selkään päästään vasta 3-vuotiaana. Ajo-opetuksen alkaessa 1-vuotiaana varsalle opetetaan paljon uusia asioita ennen kuin sen selkään nouseaan. Varsaa päästään myös liikuttamaan paljon monipuolisemmin ajaen kuin pelkästään tarhassa ulkoillen. Uusia oppeja ovat muun muassa uudet ulkoilumaastot, liikkeelle lähtö ja pysähtyminen käskystä sekä vyön kiristyminen. Varsa oppii myös käyttäytymään rauhallisesti säännöllisellä harjoittelulla ja tottuu käsittelyyn. Tällöin sen kontrollointi selkään nousussa on yleensä helpompaa. Ihminen kykenee paremmin hallitsemaan varsan menosuunnan, kun sille on opetettu ohjasavut ennen selkään nousemista. Monet opettavat ratsuvarsalle vain ohjasajon, mutta

kärryjen vetäminenkin on ratsulle mukavaa vaihtelua. Ohjasajossa varsa tottuu kyljillä makaaviin ohjiin, jotka myöhemmin vaihtuvat ratsastajan pohkeisiin. (Wahlman 2009; Roivas 2005, 40–42.)

Ratsun varustus takaa-ajossa ja kärryillä ajettaessa on sama kuin ravivarsalla. Kitaurautaa ei ratsuilla yleensä käytetä, mutta obersekkiä leukalenkilä suositaan usein. Se estää pään alas vetämisen ja pukittelun sekä estää etujalkoja kuopaisemasta ohjia jalkojen väliin. (Wahlman 2009.)

3 KUVAAMISEN PERUSTEET

Video kostuu otoksista, joka tarkoittaa kohtauksen kuvauksen aloituksen ja lopetuksen välistä aikaa. Otoksessa on yleensä 3- 4 kuvaa. Yhtä kohdetta tulee kuvata aina vähintään 10 sekuntia. Näin videota on myöhemmin helpompi editoida. (Nukala 2009).

Kuvauksessa on tärkeintä pitää kamera paikoillaan niin, että saadaan tasaista kuvaa. Jos kuva heiluu ja värisee, tulee kotivideo-vaikutelma, eikä sitä jaksa katsoa. Jalusta on lähes välttämätön apuväline laadukkaan videon aikaansaamiseksi. Jos jalustaa ei ole saatavilla, tai sitä ei voida käyttää saa kuvasta vakaampaa, kun ottaa tukea esim. seinästä ja pitää kameraa lähellä vartaloa. Vakaudensäädin poistaa hieman värähtelyjä, mutta heikentää samalla kuvan laatua. Liikkuvaa kohdetta kuvatessa voi apuna käyttää pyörätuolia, ostoskärkyjä tai kuvaukseen tarkoitettua vaunua, johon saa myös jalustan. (Välikylä 2005,30; Nukala 2009).

3.1 Kameran liike

Kameran liike lisää psykologista ja dramaattista sisältöä videoon. Tavallisin liikkuvan kameran motiivi on liikkuvan kohteen seuraaminen. Kameran liikkeillä voidaan esitellä liikkumaton kohde paremmin ja saadaan eloton kohde eloisammaksi. Kameranliike voi myös toimia niin sanottuna sisäisenä leikkauksena, kun siirrytään kuvasta toiseen otoksen aikana. Leikkaustarvetta editointivaiheessa voi joissakin tapauksissa vähentää sopiva kameran liike, esimerkiksi panerointi. Kameran liikkeisiin liittyy aina sisällöllistä merkitystä ja ne tuovat kuviin uutta informaatiota. (Nukala 2009; Pölönen 1990, 29).

3.1.1 Panerointi ja tiltaus

Kameran liikkeistä yleisin on panerointi eli kameran kääntö vaakatasossa akselinsa ympäri (KUVA 9). Liike herättää katsojan miettimään, mihin kuva on menossa. Pane-

rointi tehdään ihmisten katseen nopeudella. Mitä laajempi kuvatta kohde on, sitä hitaamman kameran liikkeen se vaatii. Liike tehdään yleensä vasemmalta oikealle, koska toisesta suunnasta tuleva liike tuntuu ahdistavalta. Kahden peräkkäisen paneroinnin tulee olla nopeudeltaan yhtä nopeita. Editointia ajatellen tulisi paneroinnin alkuun ja loppuun kuvata riittävästi liikkumatonta kuvaa. (Nukala 2009; Pölönen 1990,27).

KUVA 9. Paneroinnilla maiseman kuvaaminen onnistuu paremmin. (Heikkinen 2010)

Kameran liikettä akselinsa ympäri pystysuunnassa kutsutaan tiltaukseksi (KUVA 10). Paneroinnilla ja tiltauksella voidaan kuvata kohdetta, joka ei mahdu kerralla kuvaan, kuten esimerkiksi kirkkojen kellotapulit, tai sillä voidaan seurata liikkuvaa kohdetta. Tiltauksella kuvaan saadaan salaperäisyyttä ja jännitettä. Kuten paneroinnissakin, liikkeiden tulee olla rauhallisia ja vältettävä nytkähdyksiä. Tiltauksen alkuun ja loppuun tulee myös jättää tilaa. (Hedgecoe 1992,50)

KUVA 10. Tilttauksella esitellään korkeita kohteita. (Heikkinen 2010)

3.1.3 Kamera-ajo

Kamera-ajoa on kameran liikkuminen kuvattavaa kohdetta päin, siitä poispäin tai sen rinnalla. Näin esitellään tilaa, luodaan syvyytsvaikutelmia ja korostetaan kuvattavaa kohdetta erilaisin kamera-ajoin. Esimerkiksi hidas ajo ihmisen kasvoihin luo tunnelman siirtymisestä kohteen ajatuksiin, uniin tai houreisiin. Nopea ajo ympäristöstä kuvattavaan kohteeseen puolestaan dramatisoi kohdetta. Kamera-ajoa kuvattaessa kamera tulee pitää mahdollisimman vakaana ja parhaiten tämä onnistuu, jos kamera on kiinni jossain vakaassa, kuten jalustassa. Kamera-ajoa käytetään yleisesti yleisurheilukilpailuissa kuvattaessa juoksijoita radalla juostessaan. Tällöin saadaan niin kutsuttu ratanäkökulma juoksuutilanteesta. Epävakainen kamera-ajo voi kuitenkin korostaa esimerkiksi läsnäolemisen tunnetta ja humaltuneen vaikutusta. (Hedgecoe 1992,48; Pölonen 1990,27).

3.1.4 Zoomaus

Kameran objektiivin polttoväliä muuttamalla saadaan aikaan optinen zoomaus. Näin kuvattavaa kohdetta voidaan kuvata läheltä ja kaukaa, itse kuitenkin liikkumatta. Liiallista zoomausta tulee välttää, sillä kuvasta tulee tällöin rauhaton eikä sitä jaksata katsoa pitkiä aikoja. Tämä johtuu siitä, että ihminen ei pysty keinotekoisesti lähentämään ja loitontamaan näkökenttää, joten zoomaus vaikuttaa luonnottomalta. Oikein käytettynä zoomaus on kuitenkin hyvä tehoste ja sitä voidaan häivyttää panorointiin tai tiltauksen tarpeen vaatiessa. Luonnollisempi kameran liike on niin sanottu saattava zoomaus. Siinä lähestyvää kohdetta saatetaan zoomin avulla, niin että kohde säilyy kuvassa samankokoisena otoksen ajan. (Välikylä 2005,35; Pölönen 1990,28).

KUVA 11. Sama kuva kuvattuna eri polttovälillä. Zoomaten. (Heikkinen 2010)

3.2 Kuvan rajaus ja sommittelu

Kuvanrajaustapoja on useita, mutta yleisesti käytössä on kahdeksan kuvakokoa kattava järjestelmä. Järjestelmän tarkoituksena on auttaa kuvaajaa kohteen rajaamisessa ja helpottaa isommissa kuvausryhmissä toimijoiden välistä kommunikaatiota. Kuvakoon vaihteluilla saadaan elävöitettyä kerrontaa. Laajin kuvista on yleiskuva (YK), jonka tarkoituksena on esitellä tapahtumapaikka. Tätä kuvakokoa käytetään yleensä johdatusena kohtauksen alussa. Suuressa kokokuvassa (SKK) näkyy ympäristöä sekä koko kohde esim. ihminen. Kokokuvassa (KK) kohde näkyy kokonaan ja on kuva-alan korkein. Tässä kuvakoossa ympäristöllä on vielä painoarvoa. Suuressa puolikuvassa (SPK) ihminen rajataan reiden puolivälistä. Ihmisen ulkonäkö ja vaatetus alkavat vie-

dä huomiota, mutta ympäristö näkyy vielä taustalla. Kohtaus aloitetaan usein suurella puolikuvalla. Hyvin perinteinen tapa rajata kuva on ihmisen navan kohdalta. Tällöin kyseessä on puolikuva (PK). Puolilähikuva rajataan hartioiden kohdalta. Tätä kuvakokoa käytetään yleensä puhekohtauksissa ja uutiskuvissa. Ihmisen hartioiden kohdalta rajattua kuvaa kutsutaan lähikuvaksi (LK). Lähikuva mahdollistaa samaistumisen ihmiseen ja paljastaa tunnereaktiot. Erikoislähikuva (ELK) on erittäin tehokas kuvakulma ja sitä on käytettävä harkitusti ja lyhyen aikaa. Kuva korostaa esitetyn asian merkitystä. Kuvakoon vaihdossa tulee tapahtua aina vähintään kahden kuvakoon muutos, muuten leikkaus näyttää nykäistyltä. Kuitenkin liian suuri kuvakoon muutos heikentää katsojan kykyä ymmärtää kerrontaa. (Välikylä 2005, 43; Nukala 2009)

KUVA12. Kuvakoot. (Heikkinen 2009)

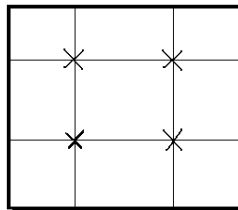
Ihmisen rajaaminen kuvassa on haasteellista, sillä ihmistä ei tulisi kuvassa katkaista nivelten kohdalta. Suurimpia virheitä ihmisen rajauksessa on leikata ihminen polven tai kaulan kohdalta. Tällöin kuva näyttää luonnottomalta ja ihminen kuvassa amputoidulta. Tausta tulee huomioida kuvan rajauksessa, etenkin jos kuvassa on myös ih-

minen. Kuva näyttää huonolta, jos sen rajaa jokin terävä taustan linja, kuten horisontti joka esimerkiksi leikkaa kohdeihmisen kaulan. Kamera ei pysty erottamaan kahden esineen sijaintia toisiinsa nähden ja kuinka ne vaikuttavat toisiinsa, kuten ihmissilmä. Näin ollen kamera voi latistaa kuvan perspektiiviä ja aiheuttaa tunteen, että esineet kasvavat toisistaan. (Välikylä 2005, 38; Dollin 1986, 48).

Katseen ja liikkeen suunta tulee huomioida kuvan sommittelussa. Nämä ohjaavat kuva-alan aktiivisia alueita. Katseen ja liikkeen suunnan edessä on oltava tilaa, jonne toiminta voi jatkua. Huomioitavaa on, että tyhjää tilaa vaativat myös auto, televisio, radio sekä liikkuva kohde. (Nukala 2009).

Luonnollisen ja rauhallisen kuvan saamiseen tarvitaan sommittelua. Siihen liittyvät olennaisesti kuvan rajausta ja kohteiden asettelu. Silmälle miellyttävintä kuvan sommittelua on silloin, kun kuvan pääkohde asettuu niin sanotun kultaisen leikkauksen kohdalle. Kuvaan saadaan kultainen leikkaus jakamalla se kolmeen vaakasuoraan ja kolmeen pystysuoraan osaan. Näin muodostuneista neljästä leikkauskohdasta löytyvät kultaiset leikkaukset, jotka ovat ihmissilmälle luonnollisimpia huomiokohteita. Kuvan keskelle sommiteltu pääkohde ei useinkaan ole visuaalisesti mielenkiintoinen. (Välikylä 2005,41; Dollin 1986,49).

Kuva 13. Kultainen leikkaus (Heikkinen 2010)

3.3 Kuvakulmat

Kameran korkeuden muutokset suhteessa kohteeseen painottavat dramatiikkaa ja selventävät toimintaa. Kuvakulma valitaan sen mukaan, miten kohteen oleellinen toiminta näkyy parhaiten. Kuvakulmilla luodaan myös psykologisia vaikutelmia. Kameran ollessa normaalitasossa kohteen silmien korkeudella luodaan neutraalia ja rauhallista tunnelmaa. Tätä kuvatasoa käytetään eniten. Alakulma eli kameran kuvatessa kohteen alapuolelta korostaa kohteen mahtavuutta ja voitontunnetta. Näin kuvattuna taustan merkitys korostuu ja kohteen mahdollinen liike voimistuu. Ylhäältä päin kuvattaessa kohde puolestaan näyttää pieneltä, vaatimattomalta ja voimattomalta. Voimakkaasta yläkulmasta kuvattaessa voidaan ihmisten persoonalliset kasvopiirteet piilottaa, tai niitä voidaan myös korostaa. Esimerkiksi kaljuus ja pyylevyys korostuvat yläkulmasta. Liike saa voimaa myös yläkulmasta kuvattuna. (Ranta 2002; Pölönen 1990, 23).

Kuvakulma määrittää kameran aseman ja kuinka katsoja tapahtumat näkee. Kuvakulmia vaihtamalla otoksissa saadaan aikaan eloisampaa ja selkeämpää kuvakerrontaa sekä tukea kuvien jatkuvuudelle. Eniten käytetty objektiivinen kuvakulma on ulkopuolisen tarkastelua. Persoonallisessa eli subjektiivisessa kuvakulmassa katsoja asettuu kameran paikalle ja vaihtaa paikkaa henkilön mukana. Shouldershot- näkökulmassa kuvataan tapahtumia jonkun henkilön näkökulmasta. Se on objektiivisen ja subjektiivisen kuvakulman välimuoto. (Ranta 2002).

3.4 Äänet ja musiikki

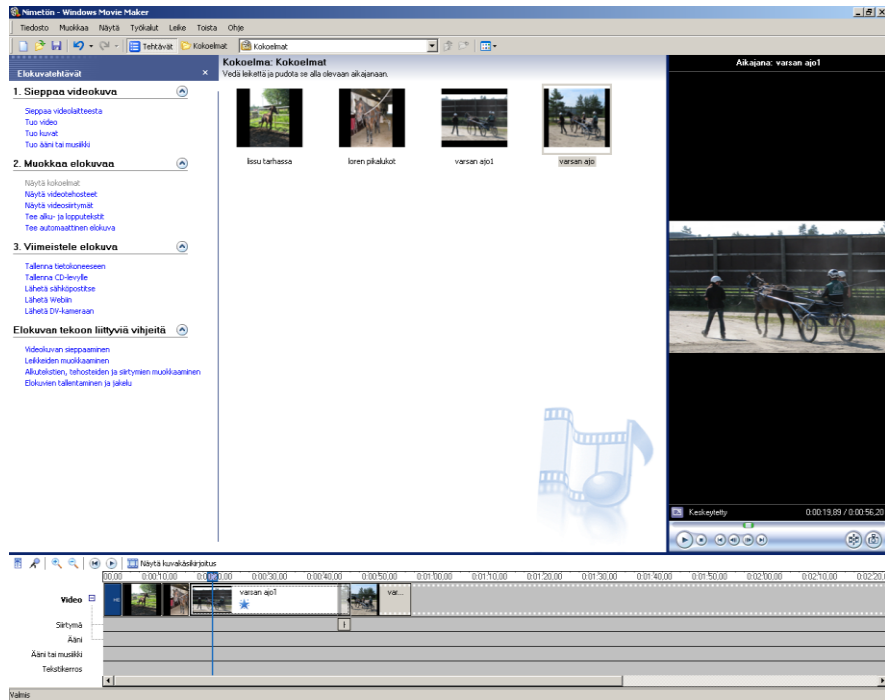
Äänet ovat oleellinen osa hyvää videota. Vaikka elokuvassa visuaalinen sisältö on etusijalla, hyvässä elokuvassa on myös hyvä ääniraita. Äänet voivat joko pilata hyvän projektin tai parhaimmillaan hyvin tehty äänimaisema voi jopa pelastaa kehnon kuvauksen. Videon äänen tulee olla huomaamatonta ja olla erottamaton osa elokuvaa. Katsoja yleensä huomaakin äänet vasta, kun ne ovat osaamattomasti sekoitettu tai äänen voimakkuus on säädetty väärin. (Ang 2006, 80- 81.)

Musiikki on vahva väline, jolla luodaan videoon tunnelmaa. Se voi esimerkiksi tuoda videoon jännitystä tai päättää sen tyylikkäästi. Joskus musiikki jää katsojan mieleen

yhtä vahvasti kuin itse elokuva. Musiikki liitetään kuvanauhaan omana ääniraitanaan, jota voidaan leikata editointi-ohjelman avulla sopiviin pätkiin ja sen ääntä voidaan säätää eri kohtiin eri voimakkuuksille. (Ang 2006, 86.)

3.5 Editointi

Editoiminen on yksinkertaistettuna kuvaleikkeiden toisiinsa liittämistä halutussa järjestyksessä ja halutun pituisina. Tällöin tarinankerronnallisesti turha materiaali karsitaan pois. Eri paikat ja aika voidaan editoinnilla yhdistää toisiinsa sujuvasti. Kuvattu materiaali kaapataan kamerasta editointiohjelman leikepöydälle (KUVA 14), johon se muodostuu erimittaisiksi otoksiksi, eli kuvaleikkeiksi. Otokset liitetään ohjelman aikajalalle toistensa perään halutussa järjestyksessä. Näin muodostetaan elokuvaa, joka etenee kronologisesti ja katsojan on sitä helppo seurata. Peräkkäisten kohtausten liittämässä niiden yhteensopivuuteen tulee kiinnittää huomiota, ettei tarina näytä hypyvän. Erityisesti liikkeen tulee kohtauksissa jatkaa samaan suuntaan, tai liikettä tulee esitellä välikuvalla edestä, jotta ihmisen silmä ehtii sisäistää tapahtuman. Otosten väliin voidaan liittää erilaisia tehosteita ja siirtymiä, jotta tarinan seuraaminen katsojalle on miellyttävämpää ja leikkeet nivoutuvat toisiinsa paremmin. Editoinnilla voidaan myös rakentaa syy- ja seuraussuhteita sekä korostaa tai piilottaa asioita. (Ang 2006, 164–171; Ranta 2002; Välikylä 2005, 80–81).

Kuva 14. Movie Maker-ohjelman leikepöytä (Heikkinen 2010)

Videoleikkeitä liitettäessä toisiinsa, tarvitaan usein erilaisia tehosteita, jotta kuvasta toiseen siirtyminen olisi sujuvaa. Siirtymällä tarkoitetaan yhden otoksen lopun ja seuraavan otoksen alun välistä aikaa ja niiden toisiinsa liittämistä. Tunnetuimpia siirtymätehosteita ovat alku- ja loppuhimmennys. Kerrontaa värittämään on luotu iso joukko erilaisia tehosteita. Esimerkiksi tekstipalkit, värit ja kontrastit luovat näytettävään kuvaan oman tarinansa. Tehosteet ja siirtymät ovat editoinnin hienosäätöä. (Ang 2006, 180-189.)

4 OPETUSVIDEON TOTEUTTAMINEN

4.1 Tiedon hankinta

Aloitimme lähdekirjallisuuden hankinnan ja siihen tutustumisen opinnäytetyöaiheen varmistuttua. Huomasimme heti, että kirjallisuutta varsan ajo-opetuksesta on hyvin vähän ja tämän vuoksi lähteiden hankinta on teettänyt paljon työtä. Olemme saaneet haalittua muutaman lehtiartikkelin, mutta niissäkin aihetta on käsitelty hyvin pinta-puolisesti. Luotettavan ja asiallisen ulkomaisen lähteen löytäminen oli erittäin vaikeaa. Sellainen kuitenkin löytyi Internetistä selaamalla aivan työn valmistumisen lopussa. Olemme työn edetessä monesti etsineet lähdekirjallisuutta ulkomaan kielellä, sekä ruotsiksi että englanniksi, mutta emme ole löytäneet mieleistä lähdettä ennen tätä. Ulkomainen lähteemme on artikkeli Amerikkalaisen kengittäjän mietteistä varsan säännöllisestä käsittelemisestä ja ensimmäisistä kengitystilanteista. Lisätietoa aiheista, joihin emme ole löytäneet lähdettä, olemme hankkineet haastatteluilla. Olemme myös käyttäneet hyväksi omia kokemuksia ja aikaisempia oppeja.

Työtä on tehty yhdessä tasapuolisesti. Muutamia vastuualueita muodostui työn edetessä. Tiina on vastannut kuvaamisesta, kun taas Lea on vastannut äänien ja musiikin liittämistä kuvanauhaan. Muutoin työtä on tehty tasapuolisesti yhdessä.

Videokuvauksesta ja editoinnista löytyi helposti tietoa sekä kirjoista että Internetistä. Lisäksi kävimme talvella 2009 videokuvauskurssin Itä-Helsingin työväenopistolla. Kurssista on ollut paljon hyötyä etenkin videon kuvausvaiheessa. Movie Maker- editointi- ohjelman käyttöä meille opasti lehtori Hannu Viitala.

Olemme tutustuneet aikaisemmin julkaistuihin opinnäytetöihin, joissa tuotoksena on ollut dvd. Niistä olemme hakeneet erilaisia ratkaisuja muun muassa sisällön jaksottamiseen ja kuvausosion kerrontaan.

4.2 Videon sisältö

Video sisältää ajo-opetuksen vaiheet talutusharjoituksista lähtien valmennuksen aloittamiseen. Ajo-opetus esitetään videossa vaiheittain ja jokaiseen vaiheen jälkeen tulee yhteenvetodia, jossa kerrotaan ranskalaisin viivoin tärkeimmät asiat (LIITE 6). Dioissa on myös joitain huomioitavia asioita, jotka eivät ilmene varsinaisessa opetusvaiheen esittelyssä. Videon niin sanotuissa extroissa on ravivalmentajien Jukka-Pekka Kauhasen ja Tero Mäenpään sekä ratsuvalmentajan Håkan Wahlmanin haastattelut. Haastatteluissa he muun muassa vastaavat kysymyksiin varsan opetusajankohdasta, kengityksestä sekä mahdollisista opetusvaiheen ongelmista. Lisäksi Håkan Wahlman kertoo miksi myös ratsuvarsa on hyvä opettaa ajolle. Haastattelukysymykset kokonaisuudessaan löytyvät liitteestä 4. Videon opetusosion kesto on noin 15 minuuttia ja haastattelut kestävät yhteensä noin 20 minuuttia. DVD:n kannet ovat liitteessä 7.

4.3 Videon kuvaukset

Alun perin kuvaukset piti tehdä valmentaja Jukka-Pekka Kauhasen tallilla Iisalmessa. Hänen kiireisestä aikataulusta johtuen tallin opetettavat varsat siirrettiin Ylä-Savon ammattioppilaitokselle Hingunniemeen Kiuruvedelle. Siellä varsat opetettaisiin oppilastyönä. Niinpä aloimme houkutella koulun tallimestaria Timo Väärästä esiintymään videolla valmentajana. Hänen viimein antaessa suostumuksensa kysyimme oppilaitoksen koulutuspäälliköltä Leena Rimpiläiseltä lupaa kuvata video Hingunniemessä. Hänellä ei ollut mitään kuvauksia vastaan, joten aloimme suunnitella kuvausaikataulua yhdessä raviopettaja Kirsi-Maria Kettusen sekä Timo Vääräsen kanssa syyskuussa 2009. Kuvaukset toteutettiin Kirsi-Marian oppitunneilla, joten avustajina videolla toimii Heho07-luokan tytöt. Sovimme yhdessä ennen kuvauksia mitä haluaisimme videolla esitettävän. Teimme myös karkean vedoksen kuvaussuunnitelmasta, jossa käy ilmi mitä asioita haluaisimme videolla näyttää (LIITE 2). Kuvauspäivänä menimme paikalla hyvissä ajoin suunnittelemaan kameran paikat ja sopimaan kuvausten kulusta. Kuvauksissa edettiin varsojen ja oppilaiden oppituntien mukaan. Koska kaikki koululla opetettavat varsat eivät olleet Kauhasen tallilta, kysyimme luvat varsojen kuvaamiseen ja esiintymiseen videolla omistajilta puhelimitse.

Kuvauspäiviä oli yhteensä neljä, jotka ajoitettiin Kirsi-Marian varsan ajo-opetusoppituntien mukaisesti. Alustava kuvakäsikirjoitus laadittiin ennen kuvausten alkamista ja sitä muokattiin vielä yhdessä Hingunniemen henkilökunnan kanssa, niin että kuvauspäivinä saataisiin eri opetusvaiheet kuvatuksi (LIITE 2). Kuvauspäivät sovittiin aina edellisten kuvauskertojen mukaan ja siihen vaikutti mitä olimme onnistuneet tallentamaan nauhalle minäkin päivänä. Kuvauspäivien säät vaihtelivat suuresti, samoin valon määrä oli vaihteleva. Kameran säädöillä, jotka meille opetettiin kurssilla, saimme aikaan parhaan mahdollisen lopputuloksen. Käyttämämme kamera oli koululta lainattu Mini DV-nauhallinen Sonyn puoliammattilaiskamera. Kuvauskurssilla käytimme samaa kameraa ja meille suositeltiin samanlaista kameraa videon kuvauksiinkin. Suurin osa kuvausmateriaalista on kuvattu jalustalta. Valjastusosiot ja kamera-ajona kuvattu varsojen ajoa hiittisuoralla on kuvattu vapaalla kädellä, jotta liikkuvan kohteen seuraaminen kameralla onnistuisi mahdollisimman sulavasti ja ilman nykäyksiä. Näittäkin kokeilimme kuvata jalustalta, mutta kuvaan tuli aina nykähyksiä, joten jätimme jalustan pois. Ilman jalustaa kuvatut osiot on kuvattu kuitenkin niin, että kuvaaja on itse tukeutunut seinää vasten mahdollisimman tasaisen kuvanlaadun tuottamiseksi. Etenimme koululle opetukseen tulleiden varsojen kehityksen mukaan.

Kuvausten alussa osaa varsoista oli jo ajettu kärryistä, joten aloitimme kuvaukset kärryillä ajamisesta. Päivän kuvaukset suunniteltiin ennen oppitunteja yhdessä Kirsi-Marian ja Timon kanssa, jolloin sovimme kuvauspaikat ja mitä kuvassa tulisi näkyä. Esimerkiksi, päivä jolloin varsoja kuvattiin hiittisuoralla yhdessä, sovimme ennalta kameran paikan ja kuvasimme siitä niin paljon kuin kameran kantomatka salli. Suurin osa kuvatusta materiaalista on kuvattu Hingunniemen pihaton ja ratsutallin välissä. Siellä kuvasimme talutukset, takaa-ajon ja kärryillä ensi kertaa ajamisen. Takaa-ajoa kuvasimme myös ravitallilta hiittisuoralle lähtevällä kujanteella. Hiittisuoralla kuvasimme paljon ryhmässä ajoa ja ravitallin käytävällä valjastus-osiot. Kuvasimme myös mahdollisimman paljon niin sanottua täytekuva, jota otimme Hingunniemessä olevista varsoista varsinaisten kuvaus sessioiden jälkeen. Täytekuva otimme pihatosta, laitumelta ja hiittisuoralta. Pyrimme pitämään kuvauspaikat siistinä ja ilman häiriötekijöitä, mutta siinä emme aina onnistuneet, vaan kuvaan saattoi taustalle tulla esimerkiksi auto tai rekka. Yritimme editoinnissa kuitenkin karsia tällaisia kohtia, mutta aina siihen emme pystyneet.

Haastattelujen kuvausaikataulut sovimme puhelimitse valmentajien kanssa. Haastatelimme Tero Mäenpäästä Maaningalta, Håkan Wahlmania Kirkkonummelta, ja Jukka-Pekka Kauhasta Iisalmesta varsojen opettamisesta ajolle. Haastatteluissa meillä oli mukana kameran lisäksi koulun haastattelumikrofoni, jolla äänet saatiin paremmin kohdennettua ilman että taustan äänet tulisivat häiritseviksi. Mikrofoni toimi kaikissa muissa haastatteluissa, paitsi Jukka-Pekkaa kuvatessa, joten äänet ovat sen osion kohdilta hieman vaimeammat. Jokaisen valmentajan kuvauksissa kuvasimme myös täytekuva, jota laitoimme editoinnissa kyseisen valmentajahaastattelun sisälle värittämään kerrontaa. Tero Mäenpäästä kuvasimme hänen tallillaan Maaningalla 12.11.2009. Håkan Wahlmania kuvasimme Siilin ratsastuskeskuksella Siilinjärvellä 13.11.2009 ja Jukka-Pekka Kauhaseen haastattelu kuvattiin Dahlia- tallilla Iisalmessa 14.11.2009.

Kaikki kuvaukset sujuivat hyvin. Sää oli hyvä kaikkina päivinä ja kameran hallintakin parani kuvausten edetessä. Varsat käyttäytyivät kuvauksissa pääosin erittäin hyvin. Jopa niin hyvin, ettemme onnistuneet saamaan yhtään niin sanottua niskurointia nauhalle. Vain pientä niskurointia oli varsalla, jota alun perin meidän piti kuvata valjastusosioon. Varsa ei antanut laittaa suitsia päähänsä, joten vaihdoimme kuvattavaa varsaa tässä kohdin. Varsat valmisteltiin kuvauksiin hyvällä harjauksella ja siistien välineiden valinnalla. Halusimme kuvata lämminverihevosena lisäksi suomenhevosvarsan opetusta, joten kuvauksia hieman viivytettiin, jotta videolla näkyvä suomenhevosvars oli siinä opetusvaiheessa, että sitä voitiin ajaa takaa ja kärryiltä. Tämä kärryiltä kuvattu osio jäi kuitenkin editoinnissa pois. Varsaa kuvattiin myös valjastusosiossa, sillä se seisoivat kuvauksissa niin rauhallisesti. Kuvauksissa näkyvät avustajat olivat siististi ja asiallisesti pukeutuneita. Heitä ohjattiin lähinnä niin, että kerroimme heille ennen kuvaamista, missä halusimme heidän kuvassa olevan ja miten toimivan tilanteessa. Muutkin kuvaukset sujuivat varsojen ehdoilla ja me kuvasimme kaiken mahdollisen.

Kuvakulmia ja -kokoja käytimme kaiken kaikkiaan liian suppeasti. Tämän huomasimme tosin vasta editointivaiheessa. Kuvaaminen tapahtui yleisesti silmän tasolta jalustaa apuna käyttäen. Vain varsojen valjastukset tallin käytävällä kuvattiin ilman jalustaa, jotta liikkuvan kohteen seuraaminen mahdollistui sujuvammin. Käytimme vain muutamaa kuvakokoa ja nekin usein vain kameran polttoväliä muuttamalla, eli zoomaamalla. Kuvasimme myös varsojen ajoa kamera-ajona Hingunniemen hiittisuoralla liikkuvan auton perästä, mutta kuvanlaatu kärsi liikkeestä niin, ettei materiaalia voitu

juurikaan käyttää. Kuvakulmat ja kameran paikat suunniteltiin etukäteen niin, että mahdollisimman paljon materiaalia saataisiin nauhalle yhdellä otoksella sopivassa valaistuksessa. Samalla yritimme myös rajata kuvasta kaiken turhan pois, kuten seisovat autot ja roska-astiat. Leikkausvaiheessa olisimme kuitenkin tarvinneet sujuvamman ilmaisuuden saamiseksi saman tilanteen kuvausta eri kuvakulmista. Tästä syystä materiaalia leikattiin enemmän pois, kuin käytettiin. Kuvattua materiaali saimme yhteensä noin 2,5h, josta sitten muodostui 15 minuutin opetusosio ja lisämateriaalina eri valmentajien haastattelut yhteiskestoltaan noin 20 minuuttia.

Käytimme kaikkia kameran liikkeitä hyväksemme kuvaamaan kyseessä olevaa tilannetta parhaiten. Eniten käytimme kuitenkin zoomausta ja panerointia, sillä kuvakompe tai -kulmamme ei otosten välillä juurikaan vaihtunut. Kamera-ajolla kuvasimme varsojen ajoa hiittisuoralla liikkuvasta autosta, joka päättyi panerointiin. Videolle tästä leikattiin kuvanlaadullisesti parhaimmat kohdat. Zoomausta kuvattiin siksi niin paljon, että tapahtumat tallentuisivat myös eri kuvakoossa, joka elävöittäisi kerrottua yksipuolisen kuvakulman sijasta. Leikkausvaiheessa monet zoomaukset osoittautuivat kuitenkin turhiksi ja osin myös häiritseviksi. Tilttausta kuvasimme lähinnä kohdissa, jossa esiteltiin valjastusta lähikuvassa. Kuvamateriaali koostui pääosin liikuvan kuvan kuvaamisesta, jolloin kuvattava kohde pyrittiin pitämään kuvaruudun keskellä kuvan heilumatta. Käytännössä tämä tapahtui kuvaamisena jalustalla kohdasta, jossa kuvattava varsa liikkui kameran kääntösäteen sisäpuolella.

Opetusvaiheita kuvatessamme kuvamateriaali nauhoitettiin kameran mikrofoni mahdollisimman pienellä, sillä kamerasta ei saanut ääniä kokonaan pois. Editoinnissa kuvaleikkeiden äänet otettiin kokonaan pois, jotta kertojan ääni saatiin mahdollisimman puhtaasti liitettyä kuvamateriaaliin. Tällöin ei kuvanauhalla erotu ääniä, jotka häiritsivät videon katsomista. Kertojana kuvanauhalla toimi amk- agrologiopiskelija Markus Meriläinen.

4.4 Videon editointi ja musiikki

Editoimme kuvamateriaalimme Windows Movie Maker-ohjelmalla, jonka käyttöön meitä perehdytti yhden iltapäivän verran lehtori Hannu Viitala. Ohjelman käyttö har-

jaantui työtä tehdessä. Aluksi editoimme koulun koneilla, jossa ohjelma pyöri kuitenkin niin hitaasti, että 5 minuutin editoimiseen aikaa meni 8 tuntia. Saimme käyttöömmme kuitenkin kannettavan tietokoneen, jossa oli uudempi käyttöjärjestelmä ja Movie Maker-ohjelma, jolloin editointi alkoi sujua paljon verkkaisempaan tahtiin. Editointi-ohjelma ei ollut paras mahdollinen, sillä sen varustelu oli hyvin suppea. Värien ja valon säätöä emme voineet tällä ohjelmalla tehdä enää leikkausvaiheessa.

Olimme kuvausten edetessä jo alustavasti sopineet minkälaista kuvaa haluamme näyttää ja editoinnin yhteydessä materiaalia selatessa päätimme, mitkä otokset pääsevät videolle. Kelpuutettu materiaali oli kuvanlaadultaan ja –kerronnaltaan parasta mahdollista saatavilla olevasta materiaalista. Kuvan tuli olla väreiltään ja kuvanlaadultaan mahdollisimman hyvää. Sen tuli myös näyttää katsojalle selkeästi varsan eri opetusvaiheet. Esimerkiksi suomenhevosvarsaa kuvattaessa takaa-ajossa saimme paljon hyvää kuvamateriaalia, jota pystyi helposti myös leikkaamaan ja siitä voitiin ottaa pois turhat kohdat. Videon kesto rajattiin jo työn alussa 15–20 minuuttiin, jotta video ei olisi pitkästyttävä. Viimeisteltynä videon kesto jäi 15 minuuttiin. Halusimme tehdä videon, jota jaksaa katsoa monta kertaa.

Editointi oli ehdottomasti aikaa vievin osuus ja samalla vaikein. Itse editointi-ohjelman käytön opimme varsin nopeasti, mutta kuvaavamme materiaali osoittautui monin paikoin riittämättömäksi ja huonolaatuiseksi. Editointia olisi ollut hyvä harjoitella hiukan ennen kuvaamisen aloittamista, jotta olisimme kuvatessa osanneet kuvata monipuolisemmin.

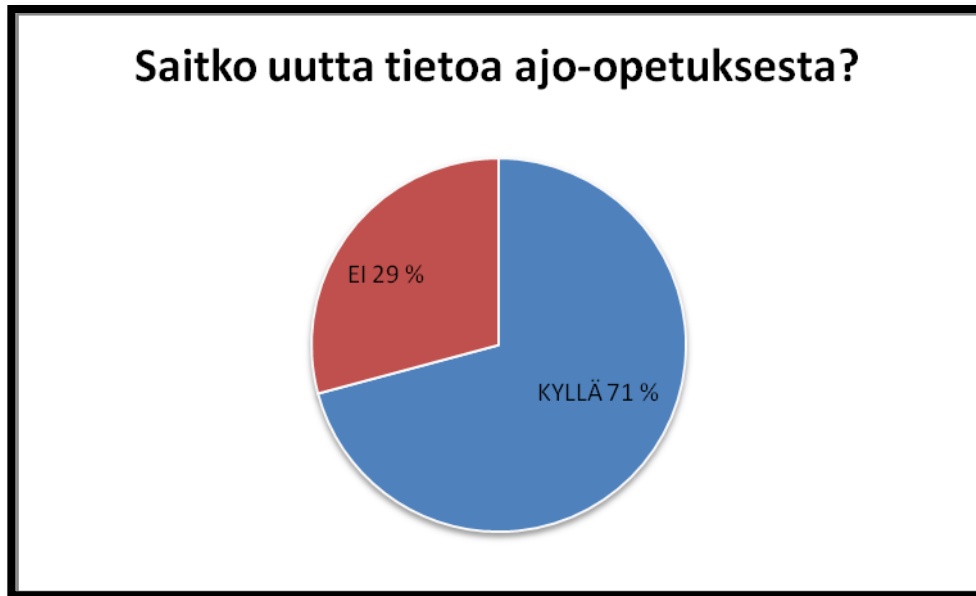
Editoinnissa käytimme vain muutamia ohjelman tehosteita, jotta video ei antaisi musiikkivideomaista vaikutelmaa liiallisilla hienouksilla. Tavoitteenamme oli tehdä asiallinen ja rauhallinen kuvaus varsan ajo-opetuksesta vaiheittain. Lopputeksteissä mainitsimme kaikki videon tekoon osallistuneet ja vaikuttaneet ihmiset.

Videolla kertojana toimii amk-agrologiopiskelija Markus Meriläinen, jonka ääni nauhoitettiin haastattelumikrofonilla usean tunnin ajan. Markus luki nauhalle tekemämme tekstin (LIITE 3), joka leikattiin ja liitettiin kuvanauhalle sopiviin kohtiin. Halusimme videon kertojaksi miesäänen, jotta se olisi meidän mielestämme uskottavamman kuuloinen. Markus oli halukas tehtävään sitä häneltä kysytyämme. Videon alkuun ja lop-

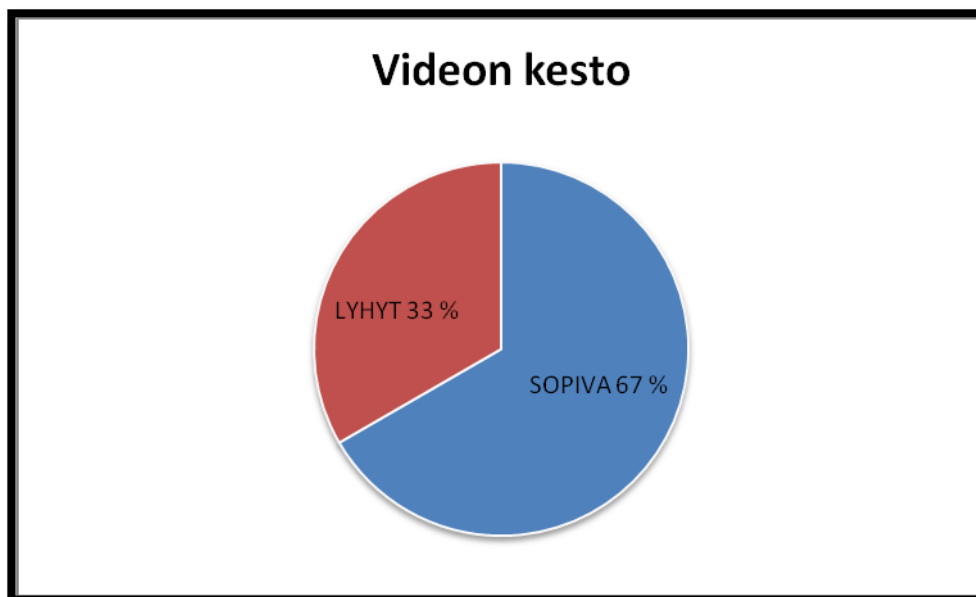
puun saimme Tomi Pervalan meille tekemää musiikkia, joka liitettiin videoon viimeisenä. Alun perin meidän piti saada musiikkia eräältä tuttavalta, mutta hänen kieltäytyessä kunniaista viime hetkellä alkoi musiikin tekijän etsiminen uudestaan. Tämä osaltaan viivästytti työn valmistumista. Pervala löytyi kaksi viikkoa ennen työn palautusajankohtaa, joten musiikin liittäminen on tehty kiirehtien. Kiireisestä aikataulusta johtuen aikaa ei jäänyt musiikin muokkaamiseen, mikä jäi hieman harmittamaan tekijää. Olemme kuitenkin kaikin puolin tyytyväisiä käytössämme olevaan musiikkiin. Sen teemana on hillbilly ja vanha länsi. Pervala teetti meille kaksi erilaista versiota musiikista. Videon alkuun ja välikohtiin liitimme rauhallisempaa versiota musiikista ja videon loppuun on reippaampaa musiikkia.

4.5 Videon testaus

Testasimme videota Ylä- Savon ammattiopiston ensimmäisen ja kolmannen vuosikurssin oppilailla. Näytimme oppilasryhmälle videon, jonka jälkeen he täyttivät arviointilomakkeen (LIITE 1). Arviointilomakkeen alussa kysyimme opiskelijan vuosiluokkaa ja onko katsoja ollut aiemmin mukana varsan ajo-opetuksessa. Lomakkeessa kysyimme kyllä ja ei vastausvaihtoehdoin videon ymmärrettävyyttä/selkeyttä, uskottavuutta ja saiko katsoja lisätietoa varsan ajo-opetuksesta. Videon kestoa arvioitiin kolmen vaihtoehdon avulla. Arvioijat saivat omin sanoin kertoa mitä olisivat halunneet videoon lisää. Lisäksi pyysimme oppilaita antamaan kokonaisarvosanan videolle asteikolla yhdestä viiteen. Lomakkeen lopussa oli vielä tilaa kommentteille.

KUVIO 1 Yli 70 % oppilaista tunsi saaneensa videolta uutta tietoa varsan ajo-opetuksesta.

KUVIO 2 Lähes 70% katsojista piti videota sopivan pituisena.

Katsojista noin kaksi kolmasosaa piti videota sopivan pituisena ja yksi kolmasosa liian lyhyenä. Osan mieltä videossa edettiin liian nopeasti ja he olisivat halunneet vielä yksityiskohtaisempaa kerrontaa.

Kaikki katsojat pitivät videota helposti ymmärrettävänä/selkeänä ja uskottavana. Osa katsojista luuli, että varsoja oli jo aiemmin opetettu kun käyttäytyivät niin hyvin. Näin

ei kuitenkaan ollut, vaan varsat valjastettiin ja ajettiin kuvaushetkellä ensimmäisen kerran. Videon kokonaisarvosanojen keskiarvoksi saimme 3,6.

Huomattavissa oli, että kolmannen vuosikurssin oppilaat pitivät videota parempana kuin ensimmäisen vuosikurssin oppilaat. Tämä luultavasti johtui siitä, että video oli liian vaikeasti ymmärrettävä ja nopeasti etenevä katsojille joilla ei ole aiempaa kokemusta hevosen valmennuksesta saattaka varsan ajo-opetuksesta. Kommenteissa tuli esimerkiksi esille ettei osa tiennyt mitä terävä ravi käytännössä tarkoittaa.

Videolla olisi haluttu nähdä yksityiskohtaisempi esittely varsan alkeisopetuksesta ja ratkaisuja ajo-opetuksen ongelmatilanteisiin. Alun perin videolla kuului olla myös varsan niskurointia, mutta kaikki kuvauksissa olleet varsat käyttäytyivät niin hyvin, ettei tällaista kuvamateriaalia ollut saatavilla.

4.6 Tekijänoikeudet ja kustannukset

Videotamme suojaa tekijänoikeuslaki 8.7.1961/404, jonka mukaan tekijöillä on täydet käyttö- ja levitysoikeudet videoon sekä sen sisältöön. Videolla esiintyneet henkilöt ovat yli 18-vuotiaita ja heiltä on kysytty lupa videon esittämiseen julkisesti. Myös varsojen omistajilta on kysytty lupa varsojen esiintymiseen videolla. Musiikin tekijä Tomi Pervalta ei ole Teosto Ry:n jäsen, joten hänen luvallansa saamme käyttää musiikkia vapaasti. Tekijöillä on yhdenmukaiset oikeudet teokseen. (Finlex 1961: Teosto 2007.)

Tekijänoikeussopimukset oli määrä allekirjoittaa videon valmistuttua, jos toimeksiantaja katsoisi videon olevan tarpeeksi laadukas yleiseen jakeluun. Toimeksiantajasta emme kuitenkaan ole kuulleet mitään asian tiimoilta. Toteamme, että video ei ole julkaisukelpoinen, joten se jää tekijöiden omaan käyttöön. Videota tullaan käyttämään opetuksen tukena Ylä-Savon ammattiopistolla varsan ajo-opetus-kurssilla. Jos video tulee herättämään kiinnostusta myöhemmin, sovitaan tekijäosapuolten kesken sen levityksestä tapauskohtaisesti.

Kustannuksia meille muodostui tehdystä opinnäytetyöstä jonkin verran ja ne maksoimme itse. Kuvauskurssi Helsingissä maksoi 35 € henkilöltä. MiniDV-nauhoja työhön kului yhteensä 3 ja ne maksoivat kappaleeltaan 3,90 €. Muistitikku, jolle tallen-

simme editointivaiheen projektin, maksoi 16,90 €. Ostimme myös 30 kappaletta DVD-levyjä, joille valmiit tuotokset tallennetaan. Levyjä myytiin 5 kappaleen nipuisissa, joiden hinta oli 9,90 €. Lisäksi kuluja syntyi matkoista kuvauspaikalle sekä haastattelupaikkoihin. Kilometrejä tuli yhteensä arviolta noin 300 km. Näiden lisäksi haastateltaville annoimme kiitoslahjoina koulun muistitikut ja suklaakonvehtirasian, joka maksoi kappaleelta 3,33 €. Muita kustannuksia työstä ei ole ollut.

5 POHDINTA

Hevosen opetusvaiheen merkitys on erittäin tärkeää sen myöhempää käyttöä ja käsittelyä ajatellen. Kaikki opeteltavat asiat tulisi tehdä varsalle turvallisessa ympäristössä ja rauhallisella otteella, sillä opetusvaiheesta tulee myöhemmin hevosen perusta. Jos opetustilanteissa, tai muuten nuoruusaikana varsa joutuu kokemaan kipua tai pelkotiiloja, se tulee muistamaan nämä kokemukset koko loppuelämänsä. Näin voi käydä hevosen ryöstäessä itsensä irti ja juostessaan vapaana kärkyt sekä pitkät ohjat perässään. Kokemattoman varsankäsittelijän kannattaa pyytää apua kokeneemalta henkilöltä, jotta vaarantilanteilta vältyttäisiin ja varsa oppisi ajotaidot helposti sekä turvallisesti.

Olemme kuvanneet opetusvideon teorian pohjalta. Lähteitä raporttiin on käytetty saatavilla olevasta kirjallisuudesta, lehtileikkeistä ja monien haastatteluiden perusteella. Video editoitiin mahdollisimman yksinkertaiseen muotoon ja pyrittiin selkeään kerrontaan, jotta videota olisi helppo seurata. Jokaisen opetusvaiheen jälkeen videolla näytetään yhteenveto, missä on koottu pääasiat käsitellystä vaiheesta. Videon lisäosana ovat kolmen ammattivalmentajan haastattelut varsan ajo-opetuksesta.

Opetusvideon tekeminen on ollut suuri projekti johon olemme käyttäneet valtavan määrän aikaa ja energiaa. Työn tekoa hankaloitti se, ettei meillä ollut käytettävissä tarpeeksi laadukkaita välineitä ja ohjelmia tällaisen projektin tekemiseen. Tämän vuoksi videon kuvan ja äänen laatu kärsi huomattavasti. Apua kysyttiin tuttavilta ja opettajilta, jotta saisimme mahdollisimman laadukkaan teoksen aikaiseksi käytettävissä olevilla välineillä. Omat vaatimuksemme videon laatuun olivat aluksi hieman liian vaativat ja kriittiset. Kovat vaatimukset toivat vielä lisäpainetta ja työtä tehdessä se aiheutti myös epätoivoa koko projektin onnistumisesta. Olemme kuitenkin tyytyväisiä lopputulokseen verraten siihen millaisilla välineillä, kokemuksella ja budjetilla video on tehty. Uskomme että video on tarpeeksi laadukas käytettäväksi kouluissa opetusmateriaalina.

Yhteydenpito toimeksiantajaan on työn edetessä ollut vähäistä. Suomen Ravivalmentajat Ry:ltä kehoitettiin olemaan yhteydessä Jukka-Pekka Kauhaseen lähinnä kuvauksia ajatellen. Sovimme, että valmis video lähetetään aikanaan toimeksiantajalle. Kommentteja emme työstämme ole saaneet, joten videon julkaisu jää tekijöidensä harkin-

nan varaan. Käyttöoikeudet siihen on molemmilla tekijöillä. Muissa asioissa meidän piti kääntyä ohjaavien opettajien puoleen. Sovimme aluksi kuvaukset kesän lopulle Kauhasen tallille, mutta ajankohdan lähestyessä Kauhasen kiireinen aikataulu pakotti hänet viemään varsat Hingunniemen koulutilalle opetettavaksi. Onneksi saimme luvan kuvata videomme Kiuruvedellä.

Työtä tehtäessä on tullut ilmi että, ihmiset kaipaisivat vielä lisätietoa varsan ajo-opetuksen ongelmatilanteiden ratkaisusta. Tämä olisikin mielenkiintoinen ja haastava jatkoaihe tälle työlle.

LÄHTEET

Painetut lähteet

Ang, T. 2006. Digi-video kuvaajan käsikirja. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Ky.

Dollin, S.1986. Videokuvaajan käsikirja. Östersundom. Oy Kirjalito Ab

Fabritius, L. J. 2003. Kengitysopin käsikirja. 3. näköispainos. Huhmari: Karprint Ky.

Harrison, J. C. 1968. Ravihevosen hoito ja valmennus. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Hedgecoe J. 1992. Videokuvauksen taito. Karkkila. Kustannus-Mäkelä Oy

Kaimio, T. 2004. Hevosen kanssa. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Nieminen, V. (toim.) 2003. Hevosen käsittely ja käyttäytyminen. Kustannus Jalava.

Pölönen, M.1990. Elokuvailmaisun ja videokuvauksen perusteita. Maaseudun Sivistysliitto

Roivas, M. 2005. Ajaminen on ratsulle hyödyllistä vaihtelua. Hevoset ja ratsastus 1/2005.

Välilikylä, J. 2005. Digivideokoulu. Jyväskylä: Docendo Finland Oy.

Painamattomat lähteet

Breningstall, F. T. 2010. Foal feet care. [Viitattu: 14.3.2010] Saatavilla:
<http://www.wiwfarm.com/flftr.html>

Kauhanen, Jukka-Pekka. 2009. Ravivalmentaja. Haastattelu 14.11.2009. Dahlia talli. Iisalmi.

Kemiläinen, Jukka. 2009. Kengitysseppä. Haastattelu 20.11.2009. Hingunniemen ammattioppilaitos. Kiuruvesi.

Keskinen M. Ravihevosen koulutuksen ABC1989. [Video]

Leppänen, U. 2000. Luennot varsan opetuksesta syksyllä 2000. Ypäjän Hevosopisto. Ypäjä. Luentomuistiinpanot.

Nukala A. 2009. Kurssi digitaalisen videokameran käyttö ja kuvauksen perusasiat talvella 2009. Suomenkielinen työväenopisto. Helsinki. Kurssimateriaali

Ranta P. Videon peruskurssi. [Viitattu 10.2.2009]. Saatavissa:
<http://koti.mbnet.fi/pranta/vimat.htm>

Ravihevosen valmennuksen eri vaiheet 2001. SHKL. [Viitattu 7.12.2009] Saatavissa:
<http://www.shkl.net/artikkelit.php?art=50>

Suomen Hippos Ry. 2009. [Viitattu 14.3.2010] Saatavissa:
http://www.hippos.fi/hippos/jalostus_ja_kasvatus/kasvatus/index.php

Tekijänoikeuslaki (N:o 1961/404). Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 1.3.2010]. Saatavissa:
<http://www.finlex.fi/lains/index.html>.

Teosto ry. [Viitattu 1.3.2010]. Saatavissa: <http://www.teosto.fi/teosto/websivut.nsf>.

Valmentajan pitää tietää mitä nuorelta hevoselta voi vaatia 2003. SHKL. [Viitattu 7.12.2009] Saatavissa: <http://www.shkl.net/artikkelit.php?art=61>

Varsan ensimmäinen vuosi 2009. SHKL. [Viitattu 3.3.2010] Saatavissa:
http://www.shkl.net/hevosenomistaja/3_2009_2.pdf

Wahlman, H. 2009. Valmentaja. Haastattelu 13.11.2009. Siilinjärven Ratsastuskeskus. Siilinjärvi

LIITE 1

Kysely Varsan ajo-opetus-videosta*Ympyröi vastausvaihtoehdot*

Nykyinen opiskelupaikkasi? a) ammatillinen oppilaitos b) amk vuosiluokka: _____

Oletko ollut varsan ajo-opetuksessa mukana? a) kyllä b) ei

Saitko videolta lisätietoa/-apua varsan ajo-opetukseen? a) kyllä b) ei

Oliko video selkeä ja helposti ymmärrettävä? a) kyllä b) ei

Oliko video kokonaisuudessaan mielestäsi uskottava? a) kyllä b) ei

Oliko videon kesto mielestäsi? a) liian lyhyt b) liian pitkä c) sopiva

Mitä jäit kaipaamaan lisää?

Kokonaisarvosana (asteikko 1-5): _____

Kommentit:

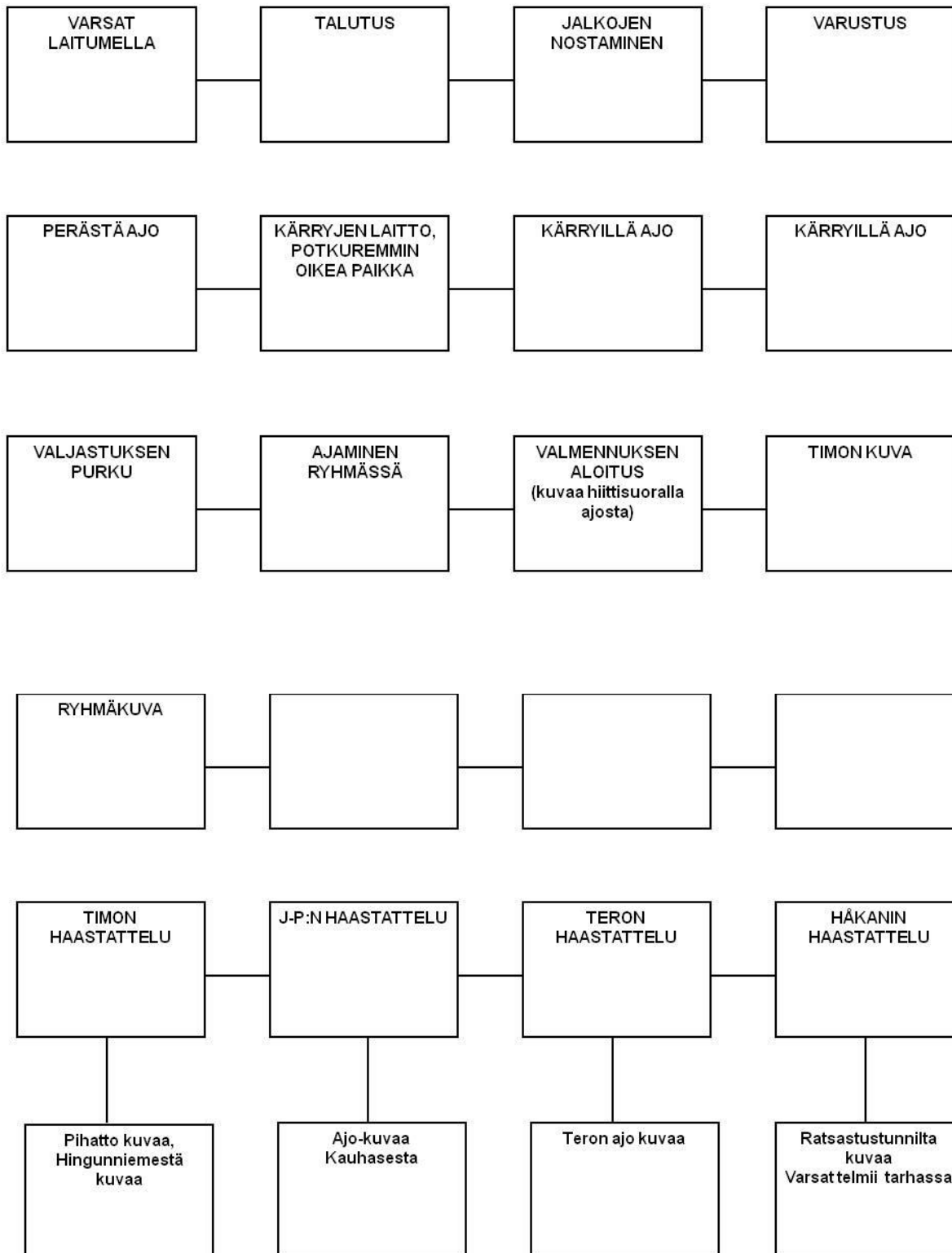

Kiitos vastauksestasi ja hyvää kevään jatkoa! ☺

LIITE 2 KUVAKÄSIKIRJOITUS

VIDEON SELOSTUS

Raviradoilla näkee paljon hyvin toimivia ravihevosiä. Mutta ennen kuin tähän asti on päästy, on varsalle täytynyt opettaa monia asioita. Tällä videolla näytetään vaiheittain kuinka varsan ajo-opetus tehdään helposti ja turvallisesti. (lyhyt tauko, sama kuva)

Varsaa pitää käsitellä päivittäin heti sen syntymästä lähtien. Tällöin varsalla on pienemmät voimat ja sitä on helpompi käsitellä.

Emän rinnalla varsa totutetaan ensimmäiseksi riimuun ja talutukseen.

Varsa opetetaan myös seisomaan rauhassa kiinnisidottuna.

Talutusta on hyvä harjoitella muulloinkin kuin tarhaan vietäessä. Näin varsaa on myöhemmin helpompi käsitellä myös vieraassa ympäristössä. Varsaa tulee käsitellä rauhallisesti ja päättäväisesti, näin se oppii luottamaan ja kunnioittamaan ihmistä.

Varsinainen ajo-opetus alkaa varsan ollessa noin 1 ½ vuotias.

Varsan kavioita kannattaa koputella esimerkiksi puunuijalla. Näin se tottuu kavioihin koputteluun ja kengitysäiniin.

Varsa tulee valjastaa rauhallisesti ja varmoin ottein. Ajo-opetuksessa käytetään normaaleja siloja, joissa on häntä- ja rintaremmi. Mahavyö jätetään ensimmäisillä kerroilla hieman normaalia löysemmälle, kuitenkin niin että silat pysyvät jäämästi paikoillaan.

Häntäremmiä laitettaessa tulee olla varovainen sillä varsa saattaa potkia. Myös häntäremmi jätetään hieman löysälle. On tärkeää ettei häntäjouhia jää remmin alle hiertämään.

Opetuksessa käytetään normaaleja ravisuitsia, joihin on lisätty obersekki leukalenkilä. Silmälappu- ja ei tässä vaiheessa käytetä, sillä varsan tulee nähdä ympärilleen. Sekki

2(4)

estää varsaa painamasta päätään alas ja hillitsee varsan mahdollista niskurointia. Se mitoitetaan hieman kaulaa pidemmäksi. Mikäli sekki on liian kireä, tuntee varsa olonsa epämukavaksi ja voi vastustella. Kuolaimina käytetään nivelkuolaimia, jotka voivat olla päällystetty nahalla tai kumilla. Riimu laitetaan suitsien päälle. Tällöin riimuun kiinnitettävät avustajienliinat eivät häiritse ohjasapuja.

Varsaa kannattaa seisottaa käytävällä muutamia kertoja valjaat päällä, jotta se saa rauhassa totutella niihin.

Takaa- ajossa käytetään kahta avustajaa. Avustajat kulkevat muutaman metrin päässä varsan sivuilla ja ohjaavat sitä liinoista, koska varsa ei vielä ymmärrä ohjasapuja. Ohjasotteen tulee olla kevyt ja ohjastaja antaa takaa vain pieniä merkkejä. Liian kova ohjasote tekee varsasta kovasuisen ja myöhemmin vaikeasti ajettavan. Varsaa käännetään jokaisella harjoituskerralla molempiin suuntiin. Käännöksiin tarvitaan paljon tilaa, ettei niistä tule liian jyrkkiä. Pikkuhiljaa avustajat jättäytyvät taaksepäin niin että varsa kulkee edellä. Näin varsa tottuu kulkemaan valjaissa itsenäisesti. Harjoitukset tulee tehdä tilavassa ja rauhallisessa ympäristössä. Varsa valjastetaan kärryihin vasta, kun se toimii takaa-ajossa moitteettomasti. Sen tulee osata lähteä liikkeelle, pysähtyä ja kääntyä.

Kun varsa on valmis valjastettavaksi kärryihin, normaali valjastuksen lisäksi siltä suljetaan korvat ja laitetaan kieli kiinni.

Kärryt laitetaan varsan perään rauhallisesti niin, etteivät aiset osu sen kylkiin. Ne kiinnitetään mahdollisimman ylös, ettei varsa saa takajalkaansa aisan yli. Yläremmejä ei kannata opetusvaiheessa käyttää, jotta hätätilanteessa kärryt saadaan nopeasti irroitettua.

Varsa voidaan totuttaa kärryihin jo ennen ajoharjoittelua seisottamalla sitä käytävällä kärryt perässä. Samalla kärryjä voidaan varovasti nostella ja heilutella.

Potkuremmin oikea paikka on kohta missä lautaset alkavat laskeutua. Potkuremmin on sopivalla kireydellä, kun lautasten ja remmin väliin mahtuu kolme sormea.

Kun varsalla lähdetään ajamaan ensimmäisiä kertoja, ohjasta istahtaa varovasti kärryille. Kyydistä on tarvittaessa päästävä nopeasti pois, esimerkiksi varsan alkaessa potkia.

Harjoitukset ovat aluksi lyhyitä, jotta varsan motivaatio säilyy.

Käännöksiä tehdään molempiin suuntiin jokaisella ajokerralla. Ne tehdään mahdollisimman laajassa kaaressa, jotta aisanpäät eivät painautuisi varsan kaulaan.

Kahta avustajaa käytetään niin pitkään että varsa toimii hyvin kärryjen edessä.

Yhden avustajan kanssa aloitetaan hölkkäharjoitukset. Avustaja istuu ohjastajan vieressä ja tarvittaessa nousee kyydistä taluttamaan varsaa. Tapaturmien ehkäisemiseksi avustajaa tulee käyttää mahdollisimman pitkään.

Tässä vaiheessa varsalla ajetaan kahdesta kolmeen kilometriä, viidestä kuuteen kertaan viikossa. Varsan ravin tulee olla aina reipasta ja terävää. Sen voimat ovat kuitenkin vielä vähäiset eikä varsaa saa rasittaa liikaa. Väsyessään varsa alkaa kompuroida ja lyödä jalkoihinsa.

Varsaa voidaan pitää myös perähevosena ennen yksinajoa. Tällöin avustaja istuu edellä menevän hevosen kärryillä ja pitää liinassa takana tulevaa varsaa. Etuhevosen tulee olla kokenut ja rauhallinen.

Valmennuksen alkaessa ajokertoja vähennetään ja niiden pituutta vähitellen lisätään. Varsalla ajetaan neljä kertaa viikossa, noin viidestä seitsemään kilometriä kerrallaan. Varsat ovat yksilöitä ja ne kehittyvät eri tahdissa, mikä tulee ottaa huomioon rasitusta lisättäessä. Valmennuksen alussa tärkein tavoite on parantaa varsan koordinaatiota. Varsan tulee oppia liikkumaan suorassa ja ravaamaan sujuvasti. Terävän ravin ajaminen edistää varsan liikkeiden kehitystä. Samalla se myös keskittyy paremmin ja ottaa työnsä vakavasti.

Vauhtileikittely kehittää hyvin varsan koordinaatiota ja pitää sen mielen virkeänä. Tällaisissa harjoituksissa otetaan lyhyitä reippaampia ravipätkiä varsan omien halujen mukaisesti. Vauhtileikittely otetaan mukaan harjoituksiin varsan kunnan kehittyessä.

Nuoria hevosia on hyvä ajaa ryhmässä toisten samassa vaiheessa olevien varsojen kanssa. Jos tallissa ei ole yhtään saman ikäistä varsaa, voi sitä ajaa vanhemmankin hevosen kanssa. Ne ovat paljon iloisempia, keskittyvät ja oppivat paremmin, kun saavat työskennellä yhdessä. Samalla varsat tottu

4(4)

vat kulkemaan toisen hevosen edellä, perässä sekä rinnalla eivätkä myöhemmin kilpailutilanteessa-
kaan oudoksu muita, vaan keskittyvät omaan suoritukseensa.

Lämminverisillä kaksivuotiskauden ja suomenhevosilla kolmevuotiskauden tavoitteina on hyväksytyn opetus- ja koelähdön suorittaminen. Tämän jälkeen varsoja valmistellaan tulevaan kilpailu-
uraan, jonka kehittyneimmät aloittavat jo samana vuonna.

LIITE 4

Haastattelukysymykset

Haastateltava: Jukka Kemiläinen

Paikka ja aika: Kiuruvesi 20.11.2009

1. Miten varsan kavioita hoidetaan? Milloin se aloitetaan?
2. Milloin varsa kengitetään ensimmäisen kerran?
3. Minkälaisia kenkiä varsoilla käytetään? Ja miksi?

Haastateltava: Tero Mäenpää

Paikka ja aika: Maaninka 12.11.2009

1. Miten teillä varsat opetetaan ajolle?
2. Mikä on paras opetusajankohta?
3. Mitä varsan tulee osata ennen ajo-opetuksen alkamista?
4. Minkälaisia varusteita opetuksessa käytetään?
5. Mitkä ovat yleisimpiä virheitä mitä opetuksessa tehdään?

Haastateltava: Håkan Wahlman

Paikka ja aika: Siilinjärvi 13.11.2009

1. Mitä hyötyä ratsuvarsalle on ajo-opetuksesta?
2. Onko sukupuolten tai rotujen välillä eroja opetuksessa?
3. Mitä tulee ottaa huomioon ratsuvarsan ajo-opetuksessa?
4. Mitä varusteita käytät opetuksessa?
5. Milloin ajo-opetus aloitetaan?

Haastateltava: Jukka-Pekka Kauhanen

Paikka ja aika: Iisalmi 14.11.2009

1. Onko opetuksessa eroja sukupuolten välillä?
2. Milloin varsa kengitetään ensimmäisen kerran? Minkälaisia kenkiä niillä käytetään?
3. Miten valmennus aloitetaan opetuksen jälkeen?
4. Milloin ja miten vauhtikestävyys-harjoittelu aloitetaan?
5. Mikä on ollut mieleenpainuvuin opetuskokemus?

LIITE 5

Jukka Kemiläisen haastattelu

- 1) Miten varsan kaviota hoidetaan? Milloin se aloitetaan?
- 2) Milloin varsa kengitetään ensimmäisen kerran?
- 3) Minkälaisia kenkiä varsoilla käytetään? Ja miksi?

Ensimmäisen kerran kaviot tulisi tarkastaa 2 viikon iässä ja puuttua puutteellisuuksiin (liimakengät, oikaisukengät (ääritapaukset)). Jos tarve vaatii, niin viim. kuukauden iässä tehdä mahd. korvaavat toimenpiteet. Mahdollisimman aikaisin on aloitettava korjaamaan virheitä, koska luusto on vielä tällöin notkeaa ja oikeaa paremmin. Yli 6kk tai vanhempi, niin oikaisumahdollisuudet ovat huonompia. Älä unohda vastasyntyntä, vaan tarkasta sen kaviot mahd. aikaisin, jotta vältetään esim. märkäpesäkkeiltä. Ensimmäisillä kerroilla voidaan tehdä ihan normaaleja juttuja, kuten poistaa varsakavion jäänteitä, kavion kehitys lähtee oikeaan muotoon heti alusta alkaen.

Etenkin lv-ravuri, jota ajetaan jo niin aikaisin, pitää kengittää viim. 1½ vuoden iässä. Syksyllä laidunkauden ja opetuksen jälkeen, jotta suojataan kaviota kulumiselta ja laitumen jälkeen kaviot usein epämuotoisia. Tällöin kavion oikea muoto ja kasvu saadaan nopeasti hallintaan. Voisi sanoa, että syys- lokakuussa varsalle laitetaan ensimmäiset kengät

Tavallinen teräskenkä, mielellään mahd. tukeva ja leveähkö malli, jotta kenkä suojaisi isolta alueelta. Useasti etupää ravurivarsalla tarvitsee hieman painoa. Näin ravi löytyy varsalta paremmin. Vauhtien kovetessa on varaa sitten keventää. Rakenna hyvä ja kestävä suoja kavioille. Jos kuluneisuutta ja muuta puutetta, korvaa tällöin pikkuisia puutteita hyvällä suojauksella.

Tee kaikki samalla lailla kuin vanhemmillekin hevosille. Ei opeteta varsaa mihinkään variaatioihin. Toimenpiteet tulisi tehdä samassa järjestyksessä kuin myöhemminkin, silloin varsa on tottunut oikeaan työtapaan. Tottunut ja rutinoitunut kengittäjä on hyvä opettaja ensimmäisillä kerroilla. Näin ollen varsa oppii oikeat tavat nopeasti.

LIITE 6

Videon koontidiat

Ennen ajo-opetusta varsa tulee totuttaa

- Riimuun
- Talutukseen
- Jalkojen nostamiseen
- Seisomiseen kiinnisidottuna
- **Käsittele varsaa päivittäin**

Varustus

- Avosuitset
- Obersekki leukalenkillä
- Pitkät ajo-ohjat
  - pujotetaan aisalenskeistä
- Avustajien liinat kiinnitetään riimuun

Kärryillä ajaminen

- Vasta takaa-ajon sujuessa
- Korvat ja kieli kiinni
- Pitkäaisaiset kevyet kärryt
- Aluksi kaksi avustajaa
- **Käytä aina potkuremmiä!**

Takaa-ajossa:

- Käänny molempiin suuntiin
  - Laajat kääntymiskaaret
- Tilava ja rauhallinen ympäristö
- Lyhyet harjoitukset (5-10 min.)
  - Älä väsytä varsaa

Yksin ajaminen

- Aja toisten hevosten kanssa mahdollisimman usein
- 3-4 krt/vko, 4- 7km
- Varsan tulee ravata terävästi ja suorassa
  - Puutu mahdollisiin ongelmiin välittömästi

LIITE 7

Videon kannet

Tällä videolla havainnollistetaan, kuinka varsa opetetaan ajolle. Ajo-opetuksen vaiheet käydään alusta pitäen läpi ja jokaisen osion päätteeksi on yhteenveto. Lisäksi videolla löytyy kolmen eri ammattivalmentajan kommentit varsan ajo-opetuksesta.

Video on kuvattu Ylä-Savon ammattioppilaitoksella Hingunniemessä ja se on tehty Savonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä.

Tekijät: Lea Sinkkonen ja Tiina Heikkinen

Antoisia katseluhetkiä